

אלול תשע"ז ספטמבר 2017

לבלוב 26

כתב העת של האיחוד העולמי של יהודים יוצאי לוב

היציגים נראו בארץ עת חזמיר הגיע וקול התור ושמע בארצנו

בגאז' 1957

ואם רק נפנה מבטנו אחור...

לצד המחקרים והסיפורים ההיסטוריים מובאים גם סיפורים אישיים מן העבר. תפקידם של סיפורים אלו לשרטט מנקודת מבט אישית ופרטית ביותר את החיים שהיו לאבותינו פעם בבתים, ברחובות ובסמטאות של לוב. אין כמו סיפורים אלו כדי לצייר לנו את המציאות היומיומית של היהודים בלוב.

הראיונות עם בני הקהילה שהגיעו למקום של הצלחה, תפקיד מכובד וכדומה, מלמדים על ההשתלבות היוצאת מן הכלל של הקהילה שלנו בארץ. צריך לזכור, היו בלוב יהודים עשירים מאוד, היה להם מסחר חובק עולם, והם היו בעלי נכסים רבים מאוד. היו אנשים שעזבו חיי שפע בלתי רגיל והגיעו ארצה חסרי כול, ומתוך מחסור אמיתי באמצעים שחלקם הורגלו בהם, היו צריכים להפגיש שרולים ולעמוד מול אתגרים יומיומיים קשים מאוד, ומתוך כל אלה לעמוד על הרגליים ולהצליח. את כל הדברים האלה צריך להעלות על הכתב. חייבים לספק במיוחד לדור הצעיר, שיש ביניהם מי שחושב בטעות שהמשפחה הלבית שלו הגיעה מהמדבר, ואני ממש איני מגזימה.

העשייה שלנו הינה שליחות חשובה ביותר שנועדה להנגיש מידע חשוב על יהודי לוב גם לאנשים שאינם חוקרים היסטוריים, סטודנטים או תולעי ספרים אוטודידקטיים. כתב העת בלוב, למרות שאינו כתב עת אקדמי בהגדרתו, הוא מסמך היסטורי חשוב מאוד, וממנו אפשר ללמוד על בני הקהילה, על ההיסטוריה, הערכים והמנהגים של הקהילה שלנו.

אני מקווה מאוד שתפיקו את המיטב מהקריאה בגיליון שלפניכם, שבו נושא סיום גלות לוב עדיין על הפרק, והוא מופיע בכתבות רבות. אני מברכת את הכותבים הוותיקים והחדשים, אלו שראו בבלוב בלטרורה ראיה לפרסום הגיגיהם.

חשוב לי לציין שאני שמחה על כל תגובה של הקוראים. אני שמחה לקבל את דברי השבח והמחמאות שלכם, ואעריך מאוד תגובות ענייניות לדברים שנכתבו.

לכל בני הקהילה היקרה שלנו ולכל בית ישראל
ברכת שנה טובה ומתוקה
 מתי גילעד, עורכת

הארץ ישראלים לקהילות היהודיות של בנגאזי ושל טריפולי הייתה בעיקר בשיקום מערכת החינוך היהודית לאחר מלחמת העולם השנייה ועד עלייתם לארץ ישראל, אך זאת מערכת שהתפתחה והתעצמה שנים רבות לפני בואם.

תפקיד חשוב נוסף שאני רואה בעבודתי הוא מציאת נושאים למחקרים חדשים על אודות ההיסטוריה של יהודי לוב. לדוגמה: בגיליון המציין חמישים שנה לסיום הגלות ביקשתי מיוסף ג'אן לחקור אודות חייהם הרוחניים-דתיים של יהודי לוב מתחילת שנות החמישים ועד סיום הגלות. מחקרו של ג'אן נכתב בדם, יזע ודמעות. יוסף פעל בתוך ערפל של מידע וזולה אינפורמציה רחבה ביותר בעניין האמור ממקורות שונים. הנה נולד מחקר חדש שלא נעשה קודם לכן. הצלחנו לשפוך אור על נושא שמעולם לא נחקר ולא נכתב עליו מאומה עד כה.

בגיליון בנושא חמישים שנה לסיום הגלות למדנו על פעילותו הדיפלומטית החשובה של לילו ארביב ונכבדי הקהילה למען הקהילה היהודית. נבירה מדוקדקת בתוך הארכיון העצום שנתרם למרכז המורשת הוציאה לאור מחקר שלא נכתב מעולם. יהודי הקהילה בעצמם לא ידעו מה היה חלקם של אנשים אלו בהוצאתם בחטף מלוב, ובעצם כך גם בגאולתם והצלחתם ממות בטוח. אלו הן עובדות שנחשפו בעקבות העבודה הסיזיפית שלנו.

לשמחתי, ציון חמישים שנה לסיום הגלות עורר אנשים רבים שחיו בלוב בתקופה שבין אידריס לקדאפי לספר את סיפוריהם האישיים. עד אז פורסמו בבלוב רק סיפורים בודדים על אודות התקופה, והשתיקה של הקהילה רק סקרנה אותי יותר לשמחתי, לאחרונה רבים מהם החליטו לשתף את ציבור הקוראים בסיפוריהם האישיים.

בנוסף מסיפוריהם של בני הקהילה עלו שתי גישות שונות על אודות התקופה: קבוצה אחת מספרת על חיי שפע ונוחות, ואחרת מציינת מציאות הפוכה המדגישה את ההגבלות הרבות שהיו ליהודים תושבי לוב כאזרחי המדינה, את חוסר השוויון המעמדי בהשוואה לערבים, את חוסר האמון ואת השנאה של הערבים כלפיהם. הסיפורים של שתי הקבוצות מציגים מציאות היסטורית חשובה מאוד בצבעים האמתיים שלה.

רובנו עסוקים כעת בהכנות לקראת חודש תשרי על חגיו הברוכים. שולחנות האוכל עוטים חג, והמאכלים המסורתיים עוד מעט ויעלו על השולחן, כל אחד בתורו, ועל פי המנהגים הקבועים, וישמחו את בני הבית והאורחים. נשאלתי מספר פעמים מדוע אינני מפרסמת מתכונים של מאכלי העדה. תשובתי לשואלים היא, שמתכונים רבים קיימים היום בספרים וברשתות החברתיות, כמו גם בגוגל. אין בעיה בכלל למצוא את המתכונים שלנו שתפסו מקום של כבוד אצל שפים מפורסמים רבים.

אך בבלוב אין פרסומות או מתכונים, בעיקר משום שאני מאמינה שתפקידו העיקרי של כתב העת שלנו הוא להציג פנים רבות ונוספות של הקהילה שלנו, ולייצג ולמתג אותה באופן שונה מן התדמית הרווחת של הקהילה, התדמית של הקוסקוס והמפרום. כי עד כמה שהמאכלים הללו טעימים מאוד, הם אינם העניין היחיד שאנחנו מביאים לציבור הישראלי. הקהילה שלנו מונה אנשי ציבור, אנשי צבא ואנשי ספר רבים שזוכים לגרם לקהילה שלנו לבלוט בפסיפס העדות הארץ ישראלית. ההעדפה היא להצגת סיפורים אישיים מרתקים שמציגים את הערכים והמאפיינים העיקריים של הקהילה שלנו שעליהם גאוותנו.

כעורכת בבלוב חשוב לי מאוד להציג בפניכם ובפני ציבור הקוראים מעדות אחרות את ההיסטוריה שעדיין לא סופרה, פרקי היסטוריה מהעידן החדש ופרקים מהעידן העתיק שהם חשובים כל כך, ושבהם עדיין לא עסקנו כלל או שלא הרחבנו בהם.

מאחורי הקלעים נעשית עבודה רבה שכוללת בדיקות והצלבה של נתונים. כשעובדים באופן זה שוברים לא מעט מיתוסים. לדוגמה: בגיליון המורחב על החינוך בלוב אנו למדים, שקודם הגעתם של החיילים הארץ ישראלים ללוב, הייתה ציונות ותרבות, התקיימה מערכת חינוך ענפה, והשפה העברית הייתה שגורה בפי יהודי לוב. כאשר נפגשו החיילים הארץ ישראלים עם היהודים בבנגאזי ובטריפולי הם השתוממו למשמע העברית הצחה השגורה בפהם של היהודים בלוב כשפה יומיומית. תופעה זאת נזקפת לזכותם של אנשי חינוך וציבור יקרים, שעמלו רבות כדי להשריש במערכת החינוך המפוארת שלנו את השפה העברית כחלק מהפעילות הציונית הענפה שהייתה בלוב. תרומתם הגדולה של החיילים

מדינת ישראל
 המשרד
 לאזרחים ותיקים

משרד
 התרבות
 והספורט

לבלוּב גליון מספר 26

הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו
 אלול התשע"ז ספטמבר 2017
 כתב העת של הארגון העולמי ליהודים יוצאי לוב

תוכן העניינים

3. דבר העורכת - מתי גילעד
4. דבר הי"ר - שמעון דורון
5. מדליית הזהב - אברהם ארביב
6. אביר במשרד האוצר - מתי גילעד
8. שנות נעורו היפות ביותר - בנימין דורון
10. הטייס מלוב - משה (זיגי) זיגדון
12. ראיון עם חיים מסילתי, י"ר ארגון שמאי מקרקעין בישראל - מתי גילעד
15. על הקשר האיטלמו-נאצי מאחורי הפרעות 1967 - חי ברנס
16. שבתי רגנת - ציון וטורי
18. האם ההיסטוריה שלנו נכתבה? - פרנקו ארביב
20. חיטול קהילת יהודי לוב - אייל דוד
26. רבי יוסף טסו תשובה - יוסף בן דן ג'אן ודוד ג'אן
28. סיפורים שספרה לי אמי - עמליה אבינועם
29. זוכר אני את כומס - ניסים רובין
- ראש השנה בדרך - ויטוריו יאיר פלח
30. ביקורים, אירועים ובנסים - משה (זיגי) זיגדון

38. *La soluzione finale degli Ebrei della Libia programmata negli'anni*
39. *Ringraziamenti:*
39. *Ricorda i tempi antichi*

מתנדבים באירגון

שמעון דורון, מאיר כחלון, אבי פדהצור, ניסים רובין, בנימין דורון-דדוש, צורי דורון-דדוש, מיכאל גורן, רינה אבני, משה ברדה, ליאורה בנימין, סימה גאון, שמואל גואטה, ג'לסינה דבש, הרצל דאבוש, אריה הלחמי, רלי וינדרמן, משה זיגדון, מני זיגדון, נילי זרוק, איילה חגי, אסתר רינה חדד, אבי חבמון, דודו חסון, דבורה טבול, מזל יעל, עדנה לוי, ניסים מימון, ג'ודי משולם, שושי נפתלי, ציון נעים, לילאנה סרוך, רחל עזרא, מירי עשירי, חנה צמח, קלימו שדה.
 ר"ח צורי חסון. עו"ד דוד מססה. מזכירות: אסנת ביטון. הדרכה: פנינה שחם. ארכיון: שלי שרון.

Iscriviti all'Organizzazione Mondiale degli Ebrei di Libia.
 Sii partecipe e usufruerai dei seguenti vantaggi:

- 1) Abbonamento alla rivista "Germogli" (Livluf).
- 2) Sconti speciali sui spettacoli, dischi e d.v.d.
- 3) Partecipazione alle votazioni per le elezioni dei membri dell'Organizzazione.
- 4) Aggiornamenti sulle novita in corso

Prezzo annuale: 50 Euro (Estero), 100 Shekel (Israele).
 Si accettano pagamenti con carta di credito.
 Per informazioni: 972-3-5336268 www.livluf.org

לחברים בארגון העולמי

1. הזכות לבחור ולהיבחר בבחירות לארגון
2. מניו לכתב העת "לבלוּב"
3. הנחות לספרים ולתקליטורים
4. עדכונים על פעילויות שוטפות ואירועים

דמי חבר 100 ש"ח לשנה
 ניתן לשלם בכל אמצעי תשלום
 להצטרפות:
 03-5336272 03-5336268

מייסד ועורך ראשון
 נחציה-נחום גלבוע

עורכת ראשית
 מתי גילעד

עורך משנה באיטלקית
 יורם ארביב

מנהל
 צורי דורון-דדוש

חברי המערכת
 פרופ' מוריס רומני,
 יורם ארביב, יוסף ג'אן, הרצל דאבוש,
 בנימין דורון-דדוש, צורי דורון-דדוש,
 ציון וטורי, רפאל חיון, דוד חסון,
 משה (זיגי) זיגדון ותקוה יולצרי-נעמן

Redattore sezione italiana
 Yoram Arbib

עריכה לשונית
 ד"ר רחל ברוך

עיצוב והפקה
 סטודיו הילנד

דפוס
 "המרכז" האחים תשובה נתניה

הפצה
 הארגון העולמי ליהודים יוצאי לוב

כל הזכויות שמורות
 לארגון העולמי ליהודים יוצאי לוב
 משה דדדי 4, אור יהודה
 luv@bezeqint.net
 www.livluf.org.il
 03-5336268/72

מוזיאון יהדות לוב
 פתוח בימים א-ה'
 בחול המועד ואיסרו חג
 בין השעות 09:30-15:00
 סיור מודרך לקבוצות
 בתיאום מראש

מורשת יהדות לוב

שאל הדדי ביד חזקה ובכנף נטויה

הטבח והלך להביא לו את מגוון המנות המוגשות בליל הסדר לאורחים במלון דן, וביניהם אף הרצוע המובחנת.

מסע החיפוש אחר הרצוע הנעדרת החל, לאחר שיצא אבי מרחוב הרב קוק ופנה צפונה לאורך רחוב הירקון. בפנת רחוב אלנבי הייתה מסעדה פתוחה, הביא גם הביא.

כסף לשלם לו לא היה לאבי, ולכן הפקיד אצלו את דבר הערך היחיד

שנתנה אשר נישאה בפי התינוקות בקולת מהוססים.

מסע החיפוש אחר הרצוע הנעדרת החל, לאחר שיצא אבי מרחוב הרב קוק ופנה צפונה לאורך רחוב הירקון. בפנת רחוב אלנבי הייתה מסעדה פתוחה, הביא גם הביא.

כסף לשלם לו לא היה לאבי, ולכן הפקיד אצלו את דבר הערך היחיד

ה"טבאק" קערת הפסח נחלה יהודי לוב
צלם באיבת יואל דגן

שענד על אצבעו, את טבעת הנישואין. בלב חצוי חזר אבי הביתה בריצה, כשהוא נושא את תחליף הרצוע היקרה מפז בידו, כדי שאפשר יהיה להתחיל סוף סוף לחגוג את ליל הסדר.

מתנשם ומתנשף כנס אל הבית, וכשהגיש את הכנף לסבי, צחקקה הסבתא ואמרה: "כנפיים של תרגולתל? יש לי במרק המון כנפיים של תרגולתל."

כבש* הוא צעק לעבר הטבח, והלה הציץ מהמטבח כדי לבחון את האיש המוזר וגלגל את אצבעו על הרקה.

גם מהמסעדות האחרות הפוזרות לאורך הרחוב נשמעה תגובה דומה, אך אבי לא התיימש. כשהגיע למלון דן, הסכים השומר להכניסו אל המטבח והצביע לעבר הכניסה הצדדית של העובדים.

אבי הפציר בטבח המופתע לכוון לקראת משפחת העולים החדשים המסתתרים בקוצר רוח לזרוע, אשר בלעדיה לא ניתן לקיים סדר פסח כהלכתו. אחרי תחנונים והסברים נעתר

את ליל הסדר האחרון בטרפולי חגגה משפחת אבי בביתה המרווח שעל שפת הים. לפניו התגורר בבית המפואר השגריר הצרפתי אשר נאלץ לחזור לארצו, לאחר שהכריזה איטליה מלחמה על צרפת ואנגליה.

בראש שולחן האירוח הענקי הייתה מונחת קערת הפסח, אשר בתוכה היה סבי מסדר את הסימנים שבלעדיהם לא ניתן לקיים סדר פסח כהלכתו: כרפס, מרור, מצה, חריסת, ביצה, ומעל הכול הייתה מונחת בראש הקערה גולת הסתרת - זרוע של כבש.

בטרפולי המעטירה לא היה סבי צריך לטרוח ולהזמין אצל הקצב את הרצוע לקערת הסדר. הקצב ידע מראש שיש להכין ללקוחותיו הקבועים את נתח הבשר המתאים להם לשבתות, לחגים ולסדר הפסח. בראש השנה היה מגיע אל הבית בשר ראש בקר, ובפסח נשלחה אל המטבח זרוע של כבש על ידי שליח.

את סדר הפסח הראשון בארץ ישראל חגגה המשפחה בבית שבנה סבי באחד מביקוריו הרבים בתל אביב - בתלמה של טרפולי - בתחילת שנות השלושים. הבית עומד על תל עד היום ברחוב הרב קוק 22 בתל אביב, לא רחוק מהים.

לקראת סדר הפסח הראשון בארץ הלכה סבתי אל שוק הכרמל הסמוך, וקנתה את המצרכים הדרושים כדי לקיים את החג כהלכתו. בערב החג ישבו סבי השולחן תריסר הילדים, ובראש השולחן ישב הסב וסידר על גבי הקערה את המצרכים הדרושים: כרפס, מרור, מצה, חריסת, ביצה.

אבל כשהגיע אל הזרוע, הפנה מבט שואל לעבר סבתי. הדם אול מעורקיה, ופניה החווירו מרוב בהלה.

המשימה למצוא זרוע שתונח בקערת הסדר הוטלה על הבן הבכור, על אבי.

בימים ההם לא היו המרכולים פתוחים בערבי שבתות וחגים בתל אביב. בעצם, לא היו מרכולים כלל והעיר העברית הראשונה לבשה חג האנשים הספונים בבתיהם הסבו אל הסדר בחיק משפחותיהם. מכל עבר נשמעה קריאת ההגדה, ובראשה שירת 'מה

אח" אילת", וזו ענתה הפקידה: "שלום לך. מר הרצל, אני פלנית אלמונית שלמדתי אמבולנסים, והם הסיעו אותנו במהירות לבית חולים אסף הרופא. בבית חולים אסף הרופא קיבלו אותנו רופאים, וצוות רפואי וטיפול בנו היטב. הירדמתי ונתחתי להוצאת הרסיס מהברך. אינני יודע כמה זמן ישנתי בשל השפעת ההרדמה והעייפות הכבדה שנפלה עלי, שכן לשהות בים בין הגלים שבע שעות זה מתיש מאוד.

כאשר התעוררתי רציתי להודיע למשפחתי כי אני חי. בבית החולים היה טלפון ציבורי, אבל בבית שלנו לא היה טלפון. חשבתי: איך אצור קשר עם משפחתי? לבסוף עלה רעיון במוחי. בספר הטלפונים שהיה ליד הטלפון הציבורי חפשתי בית ושמו הגברת מרים אשכול. ראש המשלה לחץ עלו יד הצטלנו תמונה קבוצתית. וגברת מרים אשכול הצטלמה אתי בתמונה אישית. תמונה זו שמורה עמי עד היום.

גור, המטוסים המריאו לכיוון מרכז הארץ ונחתו בשדה התעופה לוד. שם המתין לנו אמבולנסים, והם הסיעו אותנו במהירות לבית חולים אסף הרופא. בבית חולים אסף הרופא קיבלו אותנו רופאים, וצוות רפואי וטיפול בנו היטב. הירדמתי ונתחתי להוצאת הרסיס מהברך. אינני יודע כמה זמן ישנתי בשל השפעת ההרדמה והעייפות הכבדה שנפלה עלי, שכן לשהות בים בין הגלים שבע שעות זה מתיש מאוד.

כאשר התעוררתי רציתי להודיע למשפחתי כי אני חי. בבית החולים היה טלפון ציבורי, אבל בבית שלנו לא היה טלפון. חשבתי: איך אצור קשר עם משפחתי? לבסוף עלה רעיון במוחי. בספר הטלפונים שהיה ליד הטלפון הציבורי חפשתי בית ושמו הגברת מרים אשכול. ראש המשלה לחץ עלו יד הצטלנו תמונה קבוצתית. וגברת מרים אשכול הצטלמה אתי בתמונה אישית. תמונה זו שמורה עמי עד היום.

גם ספונת קלת של חיל הים הגיעו לאזור שבו שהינו. אני זוכר קצין בשם איציק אשר שיירת במשחתת וקרא לכל הניצולים לשחות בכיוון הירח. כך לא התפורגו. היינו בחדר ויכולנו לעזור איש לרעהו. אני זוכר את עצמי ממלמל כי "ה' אוהב אותי והוא יעזור לי לצאת מן התופת הזו". סרן איציק ארזן גם שירה בציבור אשר עודדה מעט את רוחנו. הצלחתי לעלות על ספינת טורפדו של חיל הים, אבל רק בעזרתם של מלחי הספינה, כי לא היה בי די כוח לעלות לבד אחרי שהות של שבע שעות ארוכות מאוד בים. הם עזרו לי לעלות לספינה והגישו לי עזרה ראשונה. הם הסירו את התחבושת האישית, ניקו מעט מבוחץ את הפצע וחבשו שוב. כדי שלא אאבד דם. אחרי כמה דקות ריחף מסוק ענקי מעל הספינה. אני וחברי העולים למסוק, והוא טס לבסיס שנקרא ביר גנפפה (שהיה פעם בסיס צבאי מצרי ונכבש ביד צה"ל, אבל השם הערבי נשאף). לאחר מספר דקות העלו אותנו חובשים של צה"ל למסוטי

הרצל דאבש עם ראש ממשלת ישראל מר לוי אשכול ואשתו הגברת מרים אשכול

קוראים יקרים,
בני קהילתי היקרים, שלום רב,

הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב מורכב רובו ככולו ממתנדבים אשר בחרו לעשות למען הקהילה ללא תמורה, ללא הטבה וללא כל תעודף על פני חבר אחר מהקהילה. מתנדבים אלה הם כוח המשימה של הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב. לא שומעים עליהם, הם אינם מפגינים ודורשים זכויות, הם אפילו לא מבקשים לקבל קרדיט על עבודה כזאת או אחרת שהם עשו. מתנדבים אלה הם המלאכים של הקהילה, הם שיוזמים אירועים, מפקינים אותם ומשווקים אותם לבני הקהילה, הם ש"רודפים" אחרי כל כתבה טובה כדי שתופיע בבלבוב - כתב העת היוקרתי של הקהילה, הם שמטפלים בניצולי שואה ודואגים לזכויות שלהם, על אף שהם בעצמם ניצולי שואה. מתנדבים אלה עושים את העבודה השוטפת של העמותה. הם שבאים לתחזק את המוזיאון ולהוסיף לו עוד נדבך ועוד נדבך לטובת הקהילה או לאלה שבאים להדריך תלמידים, גמלאים או חיילי צה"ל. הם שמטפלים בגינה ומטפחים את מרכז המורשת כך שיהיה נעים להיכנס אליו. מבין המלאכים יש שבאים כמעט מדי יום, יש שמגיעים מספר פעמים בשבוע או פעם בשבוע, ויש שרק ממתנים שיקראו לדגל ואז מתייצבים.

הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב מורכב ממתנדבים שאינם מקבלים שכר, החל בו"ה, דרך כל חברי ההנהלה, אוצר המוזיאון, המדריכים המנכ"לית והגובה. יש להם

אחריות כבדה למורשת ולמשימותיה, ולכן הם רואים בתרומתם שליחות, כן, כן, ממש שליחות, כדי ששרשרת הדורות לא תיגדע לאחר 2,500 שנה. המתנדבים מודעים לאחריות שלהם למשימה ולקהילה, ולכן הם ניגשים למטלה שלהם ברצינות ובאחריות ומבצעים אותה כאילו קיבלו עליה תמורה מלאה - אחריות מכל הלב, אחריות מכל הנשמה.

מצאתי לנכון לומר להם מעל במה זאת ת ו ד ה.

תודה על המשימות שאתם מבצעים, תודה על האחריות והרצינות שאתם מגלים, תודה על האכפתיות למורשת, ותודה שמדי פעם כל אחד מהם מביא משהו קטן ממעשה ידיו לכלל המתנדבים, פעם זה בולו, פעם זה כעכים, פעם זה עבמבר... תמיד ביד רחבה, תמיד בכיף גדול. משפחת המתנדבים היא משפחה איכותית, טובה ואכפתית.

אני קורא לכל אחד מכם שיש לו מעט זמן לבוא ולהצטרף למשפחה הזאת שלנו ולקחת חלק בשמירה על המורשת שאותה הנחילו לנו הורינו, ועלינו לשמור עליה כדי שנוכל להעבירה לילדינו.

עקבאל דאייר דימה זיידין מוש נאקסין,
שנה טובה וגמר חתימה טובה.

בברכה,

שמעון דורון, יו"ר

אברהם ארביב

החום היה מעיק, כמו ברבים מימי תחילת יוני. באופן חריג אפשר לנו מנהל בית ספר התיכון להכניס לכיתה בקבוקי משקאות קרים.

לא היה זה יום לימודים רגיל. הוא הוקדש לתחרות כלל בית ספרית בחסות שגרירות איטליה. התלמידים בעלי האזרחות הלובית נבחנו בחיבור בשפה האיטלקית, והתלמידים האיטלקים ובעלי אזרחויות אחרות - מלטיזים, יוונים, בריטים, צרפתים ואחרים - נבחנו בתרגום מאיטלקית לערבית. הייתה זאת, בעצם, פעולה של יחסי ציבור: קידום השפה והתרבות האיטלקית והוכחה לרצינות של לימודי הערבית בבית הספר.

כדי למנוע העתקות הושיבו המורים את התלמידים בשולחנות הזוגיים, כך שכל אחד ייבחן בבחינה שונה. אני, שנבחנתי בחיבור באיטלקית, התיישבתי ליד בן-דודי ראובן, בעל האזרחות האיטלקית, שנבחן בתרגום לערבית.

סוף כיתה י', 1961. לא הייתה זאת שנה קלה עבורי, ובמיוחד בלשון האיטלקית. התחלתי את השנה משוכנע שאני בין התלמידים הטובים, ואז הגיע מורה חדש, לה-מָנָה קראו לו, שלא הסכים אתי. שיעורי הבית כללו חיבור שבועי - משימה שהייתה תמיד סיוט לרוב התלמידים, וגם לי.

עד אותה השנה התגאיתי בכך שהשיעורים הוחזרו אלי כמעט ללא תיקוני לשון; התלונות היחידות התייחסו לכך שחיבוריי קצרים מדי. אהבתי לכתוב למגירה: חרזתי סונטות ואפילו פואמה ארוכה לאהובה שלא הייתה מודעת לאהבתי ולא הקדישה אלי כל מחשבה. הראיתי את יצירותי לחברי ג'ורג'יו, שאף הוא לעתים שלח את ידו בכתיבה. הוא היה יותר ישיר מהמורה: "יש לך טכניקה טובה, ואתה כותב בלי שגיאות, אבל אתה לא אומר כלום. אין בדברים האלה נשמה!"

הוא צדק. לא הייתה בדברים ההם נשמה, כי לא הייתה בהם חשיפה. כתלמיד קפדן התמקדתי בסגנון ולא בתוכן, וכתבתי על כיסופי האהבה ועל ייסוריה כפי שקראתי עליהם בספרים. וחיבורי היו קצרים כי בזבזתי זמן רב מדי על ליטוש וסגנון.

בשיעורים הראשונים קיבלתי מן המורה החדש ציונים נמוכים, שלא כהרגלי. אבל הייתי תלמיד ממושמע והתאמצתי להתאים

מדליית זהב

פרק מתוך רומן ביוגרפי בשלבי כתיבה

החיבור עם כולם. לא הרגשתי שכתבתי יצירת מופת, אך לפחות לא עשיתי בושות. אבל זכיתי במקום הראשון - במדליית הזהב בחיבור. וראובן זכה במדליית הכסף בתרגום.

לא היה גבול לשמחתי. זאת הייתה הפעם הראשונה שבה זכיתי בפרס כלשהו. בטקס הענקת הפרסים, בחצר רחבת הידיים של בית הספר, מול כל התלמידים, הקשבתי בגאווה למנהל שהכריז את שמי. לחצתי את ידו ואת ידיהם של כל הנכבדים האחרים שנכחו בטקס, כולל שר החינוך והשגריר האיטלקי.

ביציאה מבית הספר, אחרי הטקס, אבא אמר: "בטוח הם אוכלים לעצמם את הלב על זה שיהודים זכו כמעט בכל הפרסים." זה מה שהיה חשוב לו.

ואומנם לערבים המקומיים בבית הספר לא היה הרבה סיכוי להתחרות בחיבור מול היהודים, שעבורם הייתה האיטלקית שפת אם; וללא-יהודים שהחזיקו באזרחויות זרות לא היה סיכוי להתחרות בתרגום מול היהודים, שעבורם הייתה הערבית שפה מדוברת בבית, לעתים שפת אם שנייה.

לי כל זה לא היה חשוב. יותר מכול עניינה אותי העובדה שהנערה שאהבתי בסתר נכחה גם היא בטקס. וגם שקיבלתי מדליית זהב שבה מוטבעת דמותו של דֶנְטָה אליגיירי - שאותה אשתי עונדת לעתים על צווארה, ושעכשיו כולם ידעו שאני הכי טוב בכתיבה. יום אחד אולי אהיה סופר.

מדליית הזהב. פרס המקום הראשון בתחרות בחיבור.

הרב יצחק כהן אביר במשרד האוצר

הרב יצחק כהן נולד בישראל באוקטובר 1951. הוא גדל והתחנך באשקלון, ואת שירותו הצבאי, שירות חובה וקבע, עשה בחיל האוויר בתפקיד מקצועי. לאחר שחרורו פנה לעולם העסקים והמעבר לפוליטיקה קרה די במקרה, כשהתבקש לנהל את מערכת החינוך הדתי של ש"ס באשקלון. הוא מצא במפלגת ש"ס ערכים הקרובים ללבו. משם נסללה עבורו הדרך אל הכנסת, והוא כיהן כשר הדתות, כסגן שר וכחבר בוועדות כנסת רבות. בנובמבר 2013 זכה באות אביר איכות השלטון בקטגוריית הרשות המבצעת. כאדם בעל נתינה ורצון להיטיב, הציבור נהנה ממעשיו כל הדרך. עליו אפשר לומר בהחלט: "אינצ'ענא חיר".

מאת: מתי גילעד

במהלך הריאיון עם סגן שר האוצר, הרב יצחק כהן, ניסינו לדלות ממנו מידע עם פעולותיו למען הציבור במסגרת העבודה בכנסת ובמשרד האוצר, ובקושי הצלחנו לדלות ממנו פרטים. צניעותו של יצחק כהן כל כך גדולה, וממש מקשה על עבודת יחסי הציבור שרצינו לעשות. מכאן נמשיך בבחינת "ההלוך אחרים". שורשי משפחת כהן מתחילים באי גרבה. הסבא רבא של יצחק הוא רבי חיים הכהן

בעל "הלב שומע", שנולד בשנת ה'תקפ"ז באי גרבה טוניסיה. רבי חיים הכהן שקד כבר מילדותו על לימוד התורה ונודע בבקיאותו בתנ"ך, במשנה, בפוסקים, בהלכות ובתורת הנסתר. הוא הגיע ללוב, כאשר אחד מתושבי הדייגת שעסק במסחר בצמר והיה עשיר גדול, כמוס מעתוק מאזוז, שלח אותו ללוב לצורך מכירת הצמר. כאשר סיים למכור את הצמר נכנס לאחד מבתי המדרש ושקד

על לימוד התורה, עד שהשיירה שעמה הגיע חזרה לגרבה. לאחר שאחד הרבנים בלוב נפטר, החליטו ראשי הקהילה למנות אותו לדיין במקומו, למרות שאחזים מאנשי הקהילה התנגדו לכך שרב מעיר קטנה כמו גרבה ימונה לרבם וחיברו על כך פיוט "זר בי ימשול", ברמזם על מוצאו זרבי-גלרבי. הוא כתב שמונה-עשר ספרים, והם התפרסמו גם בארצות שונות, ובעקבות כך רבני ירושלים ורבני אשכנז הוקירו אותו והתכתבו עמו. באחד הספרים, "מצות המלך", יש התכתבות בין הסבא רבא לרב חיים ברלין, בנו של נפתלי צבי. הרב חיים ברלין שהיה בפר"ץ כתב לר' חיים הכהן מכתב, לאחר שנתקל בספר שלו, שם הוא כותב לו "דיד נפשי ועטרת ראשי". בשנת ה'תרס"ד השיב את נשמתו ליוצרה.

"סבא רבא היה גאון עצום שכתב כשמונה-עשר ספרים בלוב, הוא נקרא "בעל הלב שומע", ספר על כללי השי"ס שכדי לכתוב אותו אדם צריך לדעת את כל השי"ס על בוריו. ספריו נכתבו בכתב רש"י ובראשי תיבות רבים. כשרצינו להדפיסו מחדש, ביקשנו לפתוח את ראשי התיבות ולכתוב בכתב ברור יותר. הרב עובדיה לא הסכים אתנו וטען שכאשר פותחים את ראשי התיבות מסרבלים ומאריכים את עבודת התלמיד חכם שרגיל בהם, ושבאמצעותם זמן לימודו מתקצר אז הוחלט להשאיר את הספרים ברמתם הגבוהה, כפי שכתב הסבא רבא. בשי"ס העריכו מאוד את מפעל חייו של רבי חיים הכהן, כי הערך המרכזי של תנועת ש"ס הוא 'להחזיר עטרה ליושנה', וזה שחיבר את יצחק אל המפלגה שאליה הצטרף.

הרב חיים הכהן נשאר בלוב, ושם התחתן ונולדו ילדיו. אביו וגם סבו של יצחק כבר נולדו בלוב, וכך גם אחיו הגדולים. בלוב סחר אביו בדשן והיה שותף של חברת "מלג" האיטלקית. הוא היה עשיר

מאוד, ומפורסם וידוע כי את הבית שלו בטרפולי הוא תרם לסוכנות היהודית לצורך עליית היהודים לארץ ישראל. בתמונה המפורסמת של יום העצמאות הראשון בלוב מתנוססים דגלי ישראל על חלונות הבית, ומתחתיו המונים שמחים שמחה גדולה. הוויתור על הנכס ברורה ליצחק כהן כאור השמש, ועל כך אומר יצחק: "בעדה הלובית אין גבול לנתינה, וכשהתגשם החלום, לא הייתה מגבלה עד כמה לתת. הכול נתנו ברוחניות וגם בגשמיות. אבי נפטר בתאונת דרכים, כשהייתי בגיל 26 בערך והשתחררתי מצבא קבע".

על התקופה של מלחמת העולם השנייה דיברו פחות בבית הוריו. המשפחה סבלה מאוד, וזודתו נספתה בשואה יחד עם שלושת ילדיה במחנה השמדה באירופה. "אבל הלובים ממעטים להתלונן ולספר על הסבל ומתרכזים בחיי היומיום. לכן פחות שמענו על התקופה בבית, למרות שידענו שהסבל היה גדול מאוד".

המשפחה עלתה ארצה בשנת 1949 עם האח אברהם ושתי אחיות, ניצה ושולה. תחילה הגיעו לשער עלייה בצרפין, שם נולד דוד. משם - לבית שקמה, שם נולד יצחק בשנת 1951, בחורף הגשום ביותר בישראל, כשהמים זרמו מתחת למיטות.

יצחק התחתן עם ברוריה. ברוריה היא מרוקאית שלמדה מחמותה לבשל את כל מאכלי העדה הלובית. יש להם עשרה ילדים, והמסורת הלובית עברה אליהם "בלי פילטרים". כל המנהגים, התפילות הפיוטים והמאכלים עברו בשלמות לדור הבא, והוא סומך על דור ההמשך בעיניים עצומות שיוכלו להמשיך את המסורת הלובית האותנטית בשלמותה.

יצחק גדל והתחנך באשקלון לצד עולים מלוב, מפולין, מצ'כיה ומהונגריה. רבים מהם ניצולי שואה. כששאלתי מהי התייחסותו לנושא האפליה בין אשכנזים לספרדים, ענה: "כילד גדלתי באשקלון, שהיו בה עולים מטריפולי, פולין, צ'כיה והונגריה ניצולי שואה. גדלנו יחד. לא ידענו מה זה הבדלים, ולא הייתה אפליה. פעם ראשונה שנתקלתי בתקרת הזכוכית של האפליה זה היה בצבא, שם התקבלו לתפקידים המשמעותיים דווקא אשכנזים. אם אני מתייחס לצד המהותי של העניין, אז קיימת תרבות ומורשת מדהימה שפשטו הניחו בצד ודילגו עליה ברגל גסה. לא העניקו ליהודי ישראל את המורשת הנפלאה הזאת, את התוכן הרוחני של יהדות ספרד. בחיי הציבוריים הייתי חבר בוועדה למינוי שופטים, שם ראיתי לפי השאלות שמובילים לפסילה ככוננה לתעדף קהילה מסוימת. זה

מקומם. מיד דאגתי שלא ימשיכו בזה גם בשאר המגזרים הציבוריים." על פעולות למניעה ולתיקון המצב הוא עונה: "אין צורך לתקן, מספיק שיפסיקו להפריע. זה מדהים לראות לדוגמה את האחים למשפחת אסרף. ילדים לאותה משפחה, שבמקום לעלות ארצה, נשארו בצרפת התקדמו להפליא באקדמיה. אחד מהם הוא קרדיוולוג הילדים פרופ' אסרף, יהודי שומר תורה ומצוות. אותה משפחה, אותם ילדים, בישראל לא התקדמו, ובצרפת המריאו לפסגות. אבל, מצד אחר, אף פעם לא קיטרנו והתקדמנו".

יצחק כהן התקדם בהחלט והוא דואג לקדם תיקונים חברתיים וכלכליים. לדבריו, הוא משתדל ליצוק תוכן משמעותי בכל תפקיד שהוא מקבל, ובעיקר "משתדל לא להשתעמם". בשל צניעותו הגדולה נאלצתי לדלות מידע אצל "ד"ר גוגלי. שם למדתי, כי בנובמבר 2013 זכה חבר הכנסת הרב יצחק כהן באות אביר איכות השלטון בקטגוריית הרשות המבצעת בהוקרה על פועלו למען החברה הישראלית, על קידום המאבק בריכוזיות, תוך שמירה על הערכים החברתיים אשר הובילו אותו לעשייה הציבורית, ועל עמידה איתנה למול קבוצות הלחץ האינטרסנטיות המנסות להשפיע על מקבלי ההחלטות.

"בעיית הריכוזיות בישראל היא בעיה קשה מאוד וחמורה מאוד. מספר מצומצם של חברות מחזיקות במספר גדול מאוד של היצעים במשק היא אחראית גם לפערים. היא אחראית גם לריכוז כוח כלכלי גדול מדי בידיים של מספר חברות מצומצם. בוודאי שיש לזה השפעה גם על רמת המחירים וגם על רמת הפריון במשק. נמשיך לזהות כשלי שוק ונמשיך לתקן אותם למען תושבי ישראל".

הרב יצחק כהן היה שותף למאבק הארוך של יהודי לוב להשגת ההכרה בהיותם ניצולי שואה. למאבק היו שותפים גם השר משה כחלון והגב' גילה גמליאל, השרה לשוויון חברתי, מאיר כחלון, שהיה יו"ר הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב, עופרה רוס מהרשות לזכויות ניצולי השואה, עו"ד צורי בן תורה ועוד אחרים. אך לדבריו של יצחק: "את עיקר הבעיות פתרו פרופ' עירית אברמסקי וההיסטוריון יעקב חגלי לילוף, כי את ההחלטה הסופית

שמעון דורון על סגן שר האוצר

סגן שר האוצר הרב ח"כ יצחק כהן מסייע ותורם רבות לאורך כל הדרך לשימור מורשת יהדות לוב. סגן השר יצחק כהן עושה מאמץ להגיע לאירועי הקהילה, ואוזן קשובה לכל בעיה של הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב. סגן השר יצחק כהן מסייע רבות גם לשיפוצו ושידורו של בית הכנסת לעולי לוב ביפו העתיקה, שהיה גם חאן לעולי הרגל בדרך לירושלים, כאשר לאחר השיפוץ נוכל להציג לתיירים הרבים שיגיעו למקום את קורותיה של קהילת יהדות לוב המפוארת. כל פעילויותיו נעשות בצנעה רבה ובחיוך גדול. ברוכה הקהילה שסגן השר יצחק כהן הוא אחד מבניה.

קבעו על סמך המחקרים שלהם". יהודי לוב הוכרו כניצולי שואה בזכות הנרדפות שלהם, אולם אז החלה מלחמה נוספת נגד עורכי הדין והמתווכים אשר ניצלו ועשקו את ניצולי השואה מלוב, וגבו מהם סכומי עתק עבור טיפולם, כביכול, בנושא ההכרה. "היו פעולות רבות של דיונים בכנסת ושל הגשת הצעות חוק. ידעתי שהנושא חייב להיות מעוגן בחוק", אומר יצחק, "היום זהו מעשה פלילי להיות מתווך ולקבל על זה תשלום. אנחנו מיד קוראים למשטרה לעצור את אותו אדם". הנושא נפתח בית המשפט העליון פסק נגד עתירתם של עורכי הדין והמתווכים, ושמותיהם נודעו לשמצה. בנושא זה אפשר לומר כי נעשתה פעולה של סגירת מעגל עבורו.

לרגל השנה החדשה שולח הרב יצחק כהן ברכה מתוך פרשת השבוע כי תבוא: "בְּרֹךְ אֱתָהּ בְּעֵיר וּבְרֹךְ אֱתָהּ בְּשָׂדֶה: בְּרֹךְ פְּרִי-בְּטֶנֶךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ וּפְרִי בְּהֶמְתְּךָ שֶׁגֵר אֲלֶיךָ וְעִשְׂתָּרוֹת צִאֲנֶךָ: בְּרֹךְ טִבְאָהּ וּמִשְׁאֲרֶתָּהּ: בְּרֹךְ אֱתָהּ בְּבֹאֶךָ וּבְרֹךְ אֱתָהּ בְּצֵאתָּהּ: שתהיה לכולנו שנה טובה ועקבאל דייר דימא זיידין ומושו נקסין".

בנימין זרון קיבוץ גבים 1949

חטיבת רב, והיא מלווה אותי עד היום. חטיבת הפלמ"ח. חטיבת יפתח כללה את ההכשרות המגויסות מהקיבוצים וממקומות אחרים בארץ. לאחר קורס קצר במוזיעין הוכשרנו להיות סיירים במטה החטיבה. בפיקודו של גנדי ז"ל השתתפנו בפעילות הקרבית עד סיום מלחמת העצמאות. בתום המלחמה החליט בן גוריון לפרק את הפלמ"ח. ההכשרות המגויסות השתחררו והקימו קיבוצים ברחבי הארץ. הקבוצה שלנו - הכשרת מגשימים מבן שמן - ירדה דרומה לקיבוץ גבים בנגב להפרכת השממה.

שמעון תשובה

זכיתי לחיות בתקופת התקומה, השתתפתי במלחמת העצמאות, גדלתי בכפר הנוער שהעניק לי חדות נעורים, השכלה, עיצוב אישי, תרבות, חינוך לאהבה ומסירות לכלל, ובעיקר "זאהבת לרעך כמוך" שהוא היסוד לטיפוח התנהגות הומנית, וכל אלו מלווים אותי עד היום.

שלחנו בחזית לוב, וכך הדומיננטיות של הבנגזאים בקבוצה הייתה בולטת. הלימודים ארכו ארבע שעות בבוקר, והם כללו את כל המקצועות העיוניים וכן מקצועות חקלאיים. במשך ארבע שעות אחר הצהריים היינו עסוקים בענפי חקלאות שונים: פלחה, גן ירק, מטעים, גידולי שדה וכן גידול משק חי. בבן שמן היו ארבע קבוצות נוער, וכל קבוצה מנתה כשש נערות ונערים שהתקבצו מגלויות שונות. תשומת לב רבה ניתנה ללימודים, להכשרה החקלאית וגם ליבוש החברתי של הקבוצה, שכן המטרה הסופית הייתה שבסיומם של הלימודים והגיבוש לחיי שיתוף שנמשכו שנתיים, נקים קיבוץ משלנו ונעסוק בחקלאות.

סוף דבר

לאחר כשישה חודשים מיום בואנו לכפר גויסנו ל"הגנה" והתחלנו באימוני שדה במחותרת: התמצאות בלילה, קרב עם מקלות, קפי"פ, וכל זאת כהכנה ליום פקודה. יום הפקודה הגיע עם ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, ומצור כבד הוטל על בן שמן, שהיה ישוב בודד באזור ערבי צפוף. בכפר אין יוצא ואין בא במשך כתשעים יום. לאחר פינוי הילדים בליווי טנקים בריטיים לכפר ויתקין, אנו, בני הנוער, בנינו ובנות בני 16 ומעלה, נשארנו בבן שמן כדי להגן על הכפר עד שהסתיים מבצע דני - כיבוש לוד. במבצע דני חברנו לחטיבת האם שלנו -

כפר הנוער בן שמן 1946-1949 שנות נעורינו היפות ביותר

"הדואג לימים זורע חיטה; הדואג לשנים-נטוע עציים;
הדואג לדורות-מחנך בני אדם".

ציטוט מפי ד"ר להמן, מייסד ומנהל בית הספר לחקלאות בכפר הנוער בן שמן.

בנימין זרון

בנגאזי 1946

כדומה, העבירו אנשי עליית הנוער את חמשת הבחורים הצעירים שבחבורה לבית הספר החקלאי בכפר הנוער בן שמן, וחמשת הבוגרים הועברו לחברת הנוער בקיבוץ גבעת ברנר.

ארץ ישראל 1946

השמועה על הגעת חמשת הנערים מאפריקה יצרה בכפר הנוער רעש גדול. הציפייה והסקרנות גרמו לכך שהמוני ילדים ובני נוער, מורים ומדריכים התרכזו כדי לקבל את פנינו. אכזבתם הייתה רבה על כי בסך הכול הגיעו חמישה נערים, אף

השמועה נפוצה במהירות מפה לאוזן: אנייה עברית בשם "עליזה" עוגנת בנמל, והקהילה צהלה ושמחה. עשרה מבניה יעלו על האנייה המפלגה לחיפה, כשבידיהם עשר אשורות מסע של סטודנטים (כביכול) מבית הספר העברי תלמוד תורה שהקימו חיילים עבריים ששירתו בצבא הבריטי. זאת במסגרת העולים שיכולים להיכנס לארץ ישראל באמצעות עליית הנוער באישור ממשל המנדט הבריטי.

לאחר חמישה ימי שיט הגענו לחיפה. לאחר התאקלמות, בדיקות רפואיות

כי נאים למראה, לבושים בקפידה ומסבירי פנים. הפתעה גדולה יותר הייתה לנוכח העובדה שחמשת הנערים מאפריקה הם דוברי עברית רהוטה. רבים רצו לשמוע שביניהם. בסיום קבלת הפנים קרא לנו ד"ר יעקובסון המנהל החינוכי של קבוצת הנוער לפגישת היכרות ראשונה. עם סיומה "נמסרנו" לאם הבית, הגב' שושנה לוסיטיג ז"ל, והיא דאגה לשיבוצנו בחדרים בקבוצת הנוער העובד שאליה הצטרפנו.

וזאת לדעת: בן שמן הוא כפר נוער חינוכי יחיד מסוגו, ובו בית ספר חקלאי הממשיך עד היום במסורת ארוכת שנים של הענקת בית חם בפנימייה, חינוך היחיד ועיצובו על בסיס ערכים הומניים, השכלה תיכונית חקלאית ויישוב הארץ. הכפר טובל בירק, והמקום נאה ושובה לב. במקום בית ספר תיכון חקלאי, מתקיימות בו פעילות חברתית ותנועתית, וכן "חולצה כחולה העולה על כל העדיים". אין פלא, שלאחר תקופה קצרה של התאקלמות והשתלבות חברתית, ירד המסך על העבר בגלות לוב הדוויה והנחשלת, וכיסה על הסבל של הגליית קהילת יהודי בנגאזי למחנות ריכוז, הרחיק את זיכרונות הפחד, הרעב והצמא, ואת מוראות המלחמה שבלוב העקובה מדם בין הגרמנים לבין האנגלים. פתאום הפציע שחר חדש, והרגשתי שעברתי לעולם אחר שכמותו מעולם לא ידעתי, נשמתי אוויר צח וחדש של ארץ ישראל. המסך ירד, והגלות נמוגה.

אם הבית - שושנה לוסיטיג ז"ל

אם הבית של הקבוצה קיבלה אותנו בחמימות והרבה רגש. היא הקדישה תשומת לב לכל אחד מאתנו והתעניינה בקורות המשפחה וביחסים בין התלמידים. לשושנה היו יחסי אם ובנים עם החניכים, כולל דרישות משמעת, כמו הקפדה על ניקיון, סדר, מתן תשומת לב ללימודים ודיוק בעמידה בלוח הזמנים. השפעתה על חינוכי

בנימין גנח, שלום (מינו) גרבי, דוד דנה, יוסף סרוסי ובנימין זרון

משה (זיגי) זיגדון

סימונה עטייה הטייס מלוב

מצויד בשם, כתובת, במידע רקע על סיפור הכתבה ובדף שאלות שחובה לשאול כדי להשלים את סיפור הנושא, יצאתי לדרכי לערוך ריאיון עם הגב' מלכה עטייה בבני ברק כדי שתספר לי סיפור מסקרן במיוחד על בעלה שהיה טייס בלוב. אך כמו שקורה לפעמים, כשאתה מכוון לדבר אחד, דובר אחר מתרחש, סיפורים נוספים נשמעו: היסטוריה מגוונת של עלייה ארצה בשנות השלושים של המאה הקודמת, אירועים מטלטלים בזמן הפרעות בטריפולי (1945) וסיפור על בחור חכם חרוץ בעל מרץ שהיה פורץ גבולות באותה עת, בקיצור, "חתיכת היסטוריה" מרתקת במיוחד.

נפגשתי לעת ערב עם הגב' מלכה עטייה לבית גואטה. מלכה סיפרה שהיא עלתה ארצה בשנת 1933 כילדה בגיל שנתיים עם הוריה בתיה ומשה ועוד שתי אחיות. בארץ נולדו במהלך השנים עוד שני אחים. המשפחה התיישבה בשכונת מונטיפיורי שבפאתי תל-אביב. באותם השנים כמעט כל יהודי שהגיע מלוב היה מתגורר תחילה בשכונת מונטיפיורי מהסיבה הפשוטה שרוב תושבי השכונה הזאת היו לובים. הם התנהלו כמו משפחה אחת גדולה, ובדרך כלל קיבלו ואירחו יפה את אחיהם שאך הגיעו.

המשפחה מתחילה להתארגן במקום החדש. בני המשפחה בעלי רצון עז להתאקלם בארץ, והם לומדים שפה חדשה ומתמודדים מול קשיים חדשים העומדים ביניהם לבין החלום הציוני - עלייה והקמת בית בישראל. כמו רבים מבני העדה שעלו ארצה עם

מקצועות שאינם נדרשים בארץ, גם אביה של מלכה, שהיה צורף בטריפולי, לא מצא עבודה במקצועו, ולכן חיפש מקורות פרנסה אחרים. לאחר חיפושים רבים הוא מצא עבודה כפועל בבית חרושת "עלית". שם הוא עבד עד יציאתו לגמלאות.

מלכה מספרת שאביה היה איש מאמין, אוהב הבריות ורחב לב. פעם אחת הוא לקח סוכריה ונתן אותה לאחת הפועלות שהייתה אישה קשת יום. אחד המנהלים שראה זאת גער בו על כך. מה עשה? הכניס את היד לכיסו והוציא מטבע כדי לשלם עבור הסוכרייה שלקח, תוך שהוא מעיר לאותו המנהל שבאותה סוכריה רצה להמריץ את העובדת.

מלכה עטייה, אישה נאה מאוד, פניה חלקות, ושערה המלבין סדור למופת, יושבת מולי, ועם חיוך מקסים היא מספרת לי בקצב שלה את סיפור משפחת הוריה והקורות אותם. לפתע אני קולט את המצב שאליו נקלעתי: הרי לא לשם כך נפגשנו. הגעתי כדי לשמוע את סיפורו של סימונה עטייה, הטייס הטריפוליטאי ומעלליו. מיד הסבתי את השיחה על הנושא המרכזי אשר לשמו הגעתי.

סימונה לא ידע פחד מהו, וברוח הרפתקנית הלך ועשה מעשה יצא דופן, הוא התגייס לצבא האיטלקי ונרשם לקורס טיס. מי שהכיר את סימונה לא התפלא על הצעד שלו

כשמלכה התחילה לספר את סיפור חייה הרפתקניים ומלאי האתגרים של סימונה בעלה, אני מבחין בגעגועים שבעיניה לאיש היקר ללבה. פה ושם אני חש בקולה שכמעט ובוגד בה, ובהתרגשות הסוחפת את כל מי שנמצא בסביבתה. בתה השתתפה

מדי פעם בשיחה, מחשבת חישובים של שנים ומנסה לעזור לאמה לדייק בתאריכים ובמקומות, שהרי אמה כבר בגיל שמונת לה לשכוח מדי פעם אי אלו דברים.

מלכה מספרת שסימונה היה בחור מלא אנרגיה ומרץ, בחור חביב וסקרן, צמא לידע

מלכה עטייה

ובעל מוח חריף. הוא היה תלמיד מצטיין ושלט בשפות שונות, וביניהן גם באיטלקית. סימונה לא ידע פחד מהו, וברוח הרפתקנית הלך ועשה מעשה יוצא דופן בהשוואה ליתר הצעירים היהודים בזמנו. הוא נסע לאיטליה, התגייס לצבא האיטלקי ונרשם לקורס טיס. מי שהכיר את סימונה לא התפלא על הצעד שלו, ונראה שאך זה טבעי שיהיה טייס.

בתום שירותו הצבאי כטייס הוא שב לטריפולי אל חיק משפחתו וחבריו, ואז הוא חכש לו אקדח, סתם כך, שיהיה. הוא התחיל לעבוד ביום, ובלילה למד כדי להרחיב את השכלתו.

בלוב של אותן השנים היחסים בין היהודים לערבים לא היו יציבים. מדי פעם, ללא סיבה, הייתה מתלקחת תגרה מקומית. הערבים היו יוצאים לרחובות עם מבט של רצח בעיניים ומנסים לפגוע ביהודים ולהרוס את חנויותיהם ואת רכושם. המשטרה בדרך

כלל לא הייתה מתערבת במקרים כאלו אלא כאשר המצב התדרדר או כאשר היו מאבדים שליטה. לעולם לא ידעת מתי תהיה ההתלקחות הבאה. לא פעם קרה ששכן ערבי ששנה אתך קפה בבוקר היה משתתף בהפגנות ובהשתוללות ברחובות בהמשך היום. יהודי לוב הבינו שאי אפשר לבטוח בשכנים הערביים, וכי תמיד יכולות להיות הפתעות.

בנוף הנפיץ הזה חיו היהודים, וסימונה חי את חייו השגרתיים עד לאותה תקרית ששינתה את תכניתו ואת מסלול חייו.

ערב אחד צועד סימונה בדרכו לביתו. הוא מבחין שהמון ערבי משתרך אחריו לאורך הרחוב ומשמיע קולות זעמים, ותחושתו היא שהנה ההמון הזה הולך לפגוע בו. הוא מתקרב לביתו כדי להימלט מפני ההמון הזועם הזה, ובמהלך הימים הבאים הוא יושב בביתו ומשתדל להימנע מלהסתובב בחוץ.

בוקר אחד, לאחר לילה ללא שינה, הוא מוציא את ראשו החוצה ואינו מבחין בסימנים מדאיגים ברחוב. הוא יוצא בצעדים מהירים לעבר המוסך שבו הוא הטמין והסתיר את אקדחו שרכש קודם לכן, מבלי לחשוב שאי פעם יזדקק להשתמש בו. האקדח היה עטוף

חודשים רבים נמק בכלא מבלי לדעת מה ילד יום, ועם החשש שעוד יוציאוהו להורג.

היטב בסמרטוטים, והחלודה החלה לכרסם בו. לאחר שניקה אותו היטב, החביא את האקדח בחגורת מכנסיו והחל לצעוד לעבר ביתו.

הערבים התקהלו כמעט בכל פינה, חורשים מזימות, מצוידים בגרזנים, סכינים, אלות ומוטות ברזל משוטטים ברחובות ופוגעים בכל יהודי אשר נקרה בדרכם. כשהיו נתקלים בבית של יהודים היו מתחילים לחבוט בדלתות ובשערים תוך כדי צעקות מחרידות, מנסים לפרוץ פנימה כדי להשלים את משימתם ולהרוג את בני הבית המתחבאים מפניהם.

סימונה הצליח להיכנס לביתו, הוציא את האקדח והמשיך במלאכת הניקוי והשימון. כשהאקדח היה מוכן לשימוש, הוא עלה על הגג ואיים על הפורעים הצובאים על פתח ביתו. הצעירים הבחינו באקדח שבידו ונסוגו לאחור. אולם אחד הערבים חשב כנראה שהאקדח אינו אמתי החל להתקרב לעבר ביתו. באותו הרגע נורה כדור אחד מהאקדח שפגע בראשו של המתפרע, והוא נפל ארצה שותת דם.

מהומה נוצרה במקום. קריאות זעם עזות גרמו לסיור של המשטרה בסביבה להגיע ולצפות במתרחש. הם תפסו את סימונה ושאלו למי שייך הנשק, ומי ירה, וסימונה נאלץ להודות במעשה. הוא התבקש למסור את נשקו לקצין האנגלי, אחרי שהובטח לו שלאחר שוך הסערה יושב לו אקדחו.

השוטרים ביקשו לפגוע מהמקום, אולם ההמון הערבי ניסה למנוע ממנו מלעלות לרכב המשטרתי. הוא חש שנמשך מצד אל צד עד שהתעלף. כשהתעורר מעלפנו, מצא את עצמו בבור אפל, צר ומחניק כשהוא חבול וכואב, כבול בשרשראות ברזל בידיו וברגליו, וכל גופו מכוסה בדם מהמכות שקיבל מהפורעים שניסו לעשות בו שפטים.

היה זה כלא מאולתר עם דלתות ברזל וברחים, ועל דלתו היה רשום "רוצח". כיתוב זה גרם לו לדאוג פתאום למשפחתו, ובעיקר לאמו, שאותה ראה מרחוק כאשר המשטרה פינתה אותו. הוא חשש לשלומה ותהיה איך היא עוברת את ימי הזוועה האלה. לדאגתו הרבה נוספה ידיעה שקיבל בזמן השהות בכלא משוטר יהודי על כך שמשפחתו נעלמה.

סימונה לא יכול היה לספור את הימים ששהה בכלא, מכיוון שבמקום שבו בילה שרר חושך כל הימים והלילות. לאחר זמן מה הוא הובל למשפט, שם היו בני משפחתו, אך אמו לא נכחה ביניהם.

במהלך הימים הוא הובא מדי פעם לבית המשפט, אך המשפט נדחה מספר פעמים למועד מאוחר יותר. לרשות בית המשפט הועמד מתורגמן ערבי ששלט באנגלית ובאיטלקית, והסתבר שהתרגום שלו לא היה מדויק, ולא ברור איך השופטים הבינו את זה. הדבר שהכריע את הכף לטובתו היה שאלתו את השופט, מה הוא היה עושה אם אספסוף היה מתנפל עליו, ואיך הוא היה מגיב.

חודשים רבים נמק בכלא מבלי לדעת מה ילד יום, ועם החשש שעוד יוציאוהו להורג.

מועד חדש נקבע להמשך המשפט, ומועד זה נפל בדיק על יום הולדתו. שוטרים נושאי נשק פתחו את דלת תאו, לקחוהו והעמידוהו בפני השופטים.

במעמד מרגש זה אומרים לו השופטים ששני אסירים הוצאו להורג באשמת רצח, סעיף שגם הוא מואשם, אולם הם ממשיכים ואומרים שהם מאמינים שמעשה הרצח שלו נעשה מתוך הגנה עצמית, ולכן הם דנים אותו למאסר של שש שנים ומחצה. ביום הולדתו העשרים וחמש סימונה מקבל את חייו במתנה. הוא ריצה כארבע שנים נוספות בכלא כאשר נחשב לאסיר ממושעם. בשנת 1949 הוא יצא משערי

הכלא ומיד עלה ארצה. בארץ הוא מתחיל בסיפור חדש.

בישראל סימונה משנה את שמו לשמעון. בעלייתו הוא מביא אתו ספר תורה עתיק שהציל מידי הפורעים, ועד היום הוא מוצב בבית כנסת בנתניה. כשהיה בן 28 שנים נערכה היכרות בינו לבין מלכה, שהייתה בחורה צעירה ויפה שרצתה חתונה מפוארת. הוא נושא אותה לאישה, ויחד הם מקימים משפחה לתפארת. שמעון פותח מוסך גדול, ובשלב מסוים הוא מחסל את עסקיו ונוסע עם משפחתו לאיטליה. לאחר מספר שנים באיטליה, בנו מבקש להתגייס לצה"ל, וכל המשפחה חוזרת ביחד אתו ארצה. שמעון ממשיך בעסקיו במקום שהפסיקם. הוא שמר מצוות והקפיד בהלכות הדת בקלה כבחמורה, והיה חשוב לו להחזיר בתשובה את כל הסובבים אותו.

שמעון הלך לעולמו בשיבה טובה. יחי זכרו ברוך.

zigis1@gmail.com

סימונה עטייה בערוב ימיו

ראיון עם יו"ר לשכת שמאי מקרקעין בישראל חיים מסילתי

המציאות ממשיכה לומר את דברה וגם בשנת 2017 עדיין לילדים הגדלים בפריפריה סיכויים נמוכים יותר לפרוץ ולהגיע לעמדות מפתח, למשרות רמות מעלה ושכר. רק אחדים מפתחים ראש חץ ושוברים את תקרת הזכוכית. חיים מסילתי הוא אחד מהם. מסילתי נולד וגדל בקריית מלאכי, העירה הדרומית שבשנות השבעים הייתה מאוד רחוקה מיתרונות המרכז, וכל חייו כיוון למצינות. מסילתי ביהן בעבר כסגן יו"ר לשכת השמאים, יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ולבנייה וחבר המועצה המקומית קריית מלאכי. הוא שמאי מקרקעין ועורך דין בהשכלתו, ובפברואר השנה נבחר ליו"ר לשכת שמאי המקרקעין. בראיון זה נחשוף מעט מאישיותו, דעותיו וערכיו.

מאת: מתי גילעד

חיים מסילתי, אתה שמאי, עורך דין וגם מגשר, ובכל זאת, איך אתה מציג את עצמך מהבחינה המקצועית?

אני שמאי מקרקעין. זהו בעצם התפקיד הראשי, וכיובש ראש הלשכה אני עוסק בזה ברוב הזמן. עריכת דין זה נחמד, מעת לעת אני נותן ייעוץ משפטי ובעיקר במקרים מיוחדים שמגיעים אליי למשרד, כמו בהגשת תביעות ייחודיות. כמובן שאנו מנצלים את הידע במקרקעין ושמאות גם בעניינים המשפטיים, אבל אני הרבה יותר אוהב את העיסוק בשמאות.

מדוע?

שמאי מקרקעין הוא בעצם הקטר הנדל"י במדינת ישראל. שמאי מלווה כל עסקת נדל"ן שנמצאת בתהליך החל מדירות וכלה ביזמות של בנייני משרדים או קניון, חנויות ודיר מוגן. כל יזם נדל"ן צריך את השמאי שיבחן את המודל הכלכלי של היזמה שלו, והרבה פעמים צריך את חוות הדעת השמאית גם כדי לקבל מימון בנקאי. שמאי מלווה את כל פרויקטי התמ"א והפינוי ובנייני בישראל. כדי שדייר ידע שהיזם נותן לו הצעה הוגנת, הוא צריך לפנות לשמאי מקרקעין שיבחן את ההצעה. אנחנו פועלים פעם מטעם היזם ופעם מטעם הדיירים, ולכל צד שאנחנו מציגים אנחנו נותנים חוות דעת מקצועית.

גם בתי משפט נעזרים בחוות דעת של שמאי מקרקעין. במחלוקות עסקיות, או כאשר זוגות שמתגרשים רוצים לדעת מה שוויו הנכס שבעלותם, איזה צד יקנה את הנכס מהשני. שמאים נמצאים גם בעולם החקיקה: שר האוצר משה כחלון קשוב לאוכלוסיות מסוימות, והדרך שהוא בחר ללכת בה נוגעת הרבה בעולם הנדל"ן. לכל שר אוצר יש נטיות לב, ושר האוצר הזה נטיות לבו הן לעולם הנדל"ן. הוא מבין ששוק הדיור הוא עניין שהוא יכול לקדם, והוא

זוהי תמונה מטקס הפדיון שלי. בתמונה סבא שלי מחזיק אותי, הכהן, והעדים, והיא מייצגת את המשפט: "דע מנין באת ולאן אתה הולך" - מטקס הפדיון ללשכת השמאים.

מתייעץ עם אנשי מקצוע, ובתחום שמאות המקרקעין זכיתי לייעץ לו.

חוץ מזה יש בינינו שיתוף פעולה מקצועי, אנחנו מאותה עדה ותמיד אנחנו צוחקים על כך שאין לנו זמן להיפגש. אבל לפעמים יוצא שאנו אוכלים אצל צ'צ'ו בשוק הישן בנתניה. דרך אגב, יש לו אוכל מדהים. אני אוהב מאוד את האוכל הלבן, ואני יודע לומר בשני ביסים אם אישה מעל גיל שבעים בישלה את האוכל, או שמישהו אחר בישל.

אילו תכונות וערכים מאפיינים את אישיותך?

שאלה קשה. הרבה דברים, אבל בעיקר אני איש עבודה. האישה הראשונה שלי היא העבודה. הדברים היו מוסכמים ביני לבין אשתי עוד לפני שהתחתנתי, זה היה ידוע שאני הולך לעבוד הרבה. כשאני רואה מטרה אני יכול לעבוד גם עשרים שעות ברציפות. יש לי תחושה שזה האופי של העדה שלנו. גם אבי היה פועל בניין, והוא תמיד היה משיג את המטרות וחייך אותנו לא לוותר להסתכל למטרה בעיניים גם בלימודים וגם בצבא. מצד שני, כשאני בבית אני ממש טוטלי עם המשפחה. יש לי שלוש בנות (הוא מחייך ומצהיר בבדיחותא: אני טריפוליטאי בלי בן).

הורך עלו מלב בעלייה הגדולה. ספר על הקליטה שלהם בארץ.

ההורים שלי עלו ארצה בשנת 1951. אבי, עמוס מסילתי היה בגיל שבע, ואמי שולמית לבית חסן, הייתה בערך בגיל ארבע, שתי המשפחות הגיעו לפרדס חנה ואחר כך התפצלו - המשפחה של אבי הלכו לקריית עקרון, והמשפחה של אמי לקריית מלאכי. לימים הם התחתנו והקימו משפחה בקריית מלאכי. נולדו להם שישה ילדים. אבא היה פועל בניין כמו כל הלובים, ואמא - עקרת בית. החיים היו קשים אך עשירים. אבא

היה עובד קשה, אבל אף פעם לא היה הרגשו מחסור. גם כשהיה חסר לא נתנו לנו להרגיש את זה. המילה "אין" לא הייתה נחשבת לאסון. היום אין, אולי יהיה מחר, והיינו מוותרים. החום והאהבה שטטשו את זה, והיום אתה מבין את זה יותר, כי מה זה עשרה שקלים לפיצה לעומת חיבוק חם או מילה טובה כשאתה במשבר. הם כל הזמן היו מאחורי. כשהייתי בארה"ב בתפקיד מסוים הייתי מדבר עם אמא שלי פעמיים בשבוע, והרבה פעמים היא הייתה מתקשרת אלי כשאצלה חמש בבוקר. היא לא הייתה ישנה כל הלילה, הדאגה שלה לא נתנה לה לישון, והיא הייתה חייבת לשמוע אותי. אין מה לעשות - זאת אמא.

אני יכול לעבוד גם עשרים שעות ברציפות. יש לי תחושה שזה האופי של העדה שלנו גם אבי היה פועל בניין, והוא תמיד היה משיג את המטרות וחייך אותנו לא לוותר להסתכל למטרה בעיניים גם בלימודים וגם בצבא.

תאר לי את הילדות שלך בקריית מלאכי.

הייתי ילד שגדל בפריפריה בשנות השבעים. היום אני רואה את העדה האתיופית גדלה באותו הבלוק שאני גדלתי בו באותה שכונה. כשאני עומד מהצד אני יכול לפרש את המצב כשכונת מצוקה עם חתר סוציו-אקונומי נמוך. אבל אם תשאל אותם, אני לא חושב שהם חושבים כך, וגם אם תשאל את הילדים האלו בעוד עשרים שנה איך היה לגדול בקריית מלאכי, הם לא יידעו לומר לך שהם גדלו בשכונת מצוקה. כי כשאתה שם אתה לא מבין את זה, אתה לא מבין שיש עולם אחר שיש בו יותר רווחה כלכלית. אתה כן מבין שזה מה

שיש, ואתה מסתגל לזה. אבל יש דבר אחד שאתה לא יכול לקחת מהמקומות האלה: את החום, את המשפחתיות, את האהבה, את השכונתיות. אני זוכר שהיו פעמים שהייתי חוזר מהצבא, ואמא שלי לא הייתה בבית אז לא הייתה שום בעיה, הייתי פשוט הולך לבית של השכנה, יושב אצלה, אוכל ארוחת צהריים ואפילו נרדם, וזה היה טבעי לגמרי. כשגמרתי קורס קצינים. השכנה שלי הכינה עוגה עם שוקולד וקרם, לא אמא שלי. השכנה הכינה עוגה בשם כל השכונה, אז אמא שלי לא הייתה צריכה להכין גם כן. היחס ביניהן היה כאילו היו אחיות. כשהביאו את מכשיר הווידאו לארץ, היה וידיאו אחד בשכונה אצל משפחת מרציאנו. הוא קנה גם טלוויזיה צבעונית, וכולם היו הולכים אליו לראות טלוויזיה. האימהות היו מתאספות ורואות וכשצפינו במשחקי הכדורסל של מכבי תל-אביב בימי חמישי בערב, אמא שלי הייתה מכינה לנו "עאלה" מהבלילה שנותרה מהכנת המפרום.

האם, לדעתך, יש לילדי הפריפריה היום הזדמנות שווה כמו במרכז?

לא. לצערי הרב ממשלת ישראל לא סגרה את הפער. ילד בפריפריה אינו מקבל הזדמנות שווה כמו ילד בתל-אביב, כפר סבא או רעננה. מסיבה זאת אני מעסיק שלושה שמאים מתמחים שהתקבלו למשרד שלי בגלל שהם מקריית מלאכי. היום אני מנצל את הצד המקצועי שלי לתרום לצמצום הפערים. אני עושה את זה בתחום העולם הקטן שלי.

אבל אתה כן הצלחת לשבור את תקרת הזכוכית. איך עשית זאת?

לא ויתרתי, גיחתי בה עד שנשברה. זה מאוד פשוט. זה היה קשה, כי חלק גדול מהחברה

פרעות טריפולי תשכ"ז על הקשר האיסלמו-נאצי מאחורי הפרעות 1967

בשנת 1967 נרצחו בני משפחת ברנס ורקח. האופן שבו נרצחו אינו מאפיין את הקצינים הלזבים. הדמיון הגדול בין שיטת הרציחה של בני משפחתי לשיטת הרצח של הגרמנים הנאצים הובילו אותי לתיאוריה הקושרת בין האסלאם לנאציזם. היחסים הקרובים בין האסלאם לנאציזם החלו עוד בזמנו של חאג' אמין אל חוסייני והיטלר ימ"ש, כשהמבנה המשותף ביניהם הייתה השנאה התהומית כלפי היהודים.

מאת חי ברנס

שלישי משמאל
איזאקו רכאח

הקשר המקועקעם עליהן. יש סיפור מעניין נוסף שנודע לחלק מבני הקהילה. ערב אחד הופיעו שני בחורים בחנות העורות של אבי ז'ל, בשארע חרטום, בקרבת בית הכנסת "בית-אל". הבחורים הזדהו כחברי כנופית נוער יהודי, "Hara's gang" (כנופית הרובע) וביקשו רשות מאבי "לטפל" בגרמני הזה, ואני מסרתי להם את כתובתו. ייתכן שהמעקב שלהם ואולי גם ה"טיפול" שהעניקו להם גרמו למשפחתי להרגיש לא בטוחים בטריפולי.

זהו הקשר שעליו אני מצביע בין התעמולה הנאצית לתעמולה הנאצריסטית של המנהיג המצרי דאז, שהייתה מגובה בהטפה ארסית של הדרשנים המוסלמים במסגדים.

הקשר בין האסלם לנאציזם התחיל בקשרים שבין היטלר למופתי חאג' אמין אל חוסייני, ייחח שמם. למרות מוצאם השמי, היטלר ראה במוסלמים יסוד אצילי. השנאה התהומית ליהודים הייתה המכנה המשותף והבסיס לשיתוף פעולה ביניהם.

הקשר האסלמו-נאצי החל קודם המלחמה, והוא נמשך עד ימינו, כשקרנות גרמניות מסייעות לארגונים הפועלים לערער את יסודות הציונות והיהדות, ואין זה המקום להאריך.

שאותו קצין קיבל השראה משיטות הרצח של הגרמנים במלחמת העולם השנייה. בנוסף לזאת, היו גרמנים ששהו בלוב בשנות השישים. חלקם ישבו בטריפולי במסווה של עובדים בחברה העוסקת באיתור ונטרול מוקשי מלחמה באזור מדבר אל-עלמין, שרידים ממלחמת העולם השנייה.

וכאן העדות אישית שלי מאששת זאת: בשנות השישים למדתי בבית הספר היסודי הצרפתי "Mission Laïque Française", ששקן בפרורר "Giorginopoli". בין השנים 1963-1964 למד אתי בכיתה נער גרמני, בנו של אחד מעובדי החברה. אחרי כמה חודשים של יחסים הוגנים בינו לביני, הוא החל לדקלם באזוני מסרים נאציים כגון: "אני קראתי את כל התנ"ך שלכם... לא ניתן לכם להשתלט על העולם... אנחנו מצויים להמשיך בדרכו של היטלר...". העניין הסתיים בתגרת ידיים בינו לביני שהופסקה בהתערבות מנהל בית הספר. המנהל איים לסלק את הנאצי הצעיר מהלימודים, אם ימשיך להתגרות באופן הזה. אולם לא היה באיום הזה צורך, שכן בסוף שנת הלימודים, הבחור בישר לחברי הכיתה שמשפחתי עוזבת את לוב ועוברת למצרים, כדי להציע את שירותי ה"חברה" למצרים ולסייע להם במאבק נגד מדינת ישראל. ואז לפתע, הוא חשף את אמות ידיו והראה לנו את צלבי

לפני חמישים שנה, בחודש אייר, במקביל לפרוץ מלחמת ששת-הימים בארץ-ישראל, התרחשו בלוב מאורעות דמים שפגעו בשארית הפליטה של קהילות ישראל בטריפולי ובבנגאזי. בין ההרוגים בטריפולי היו שתי משפחות שמנו יחדיו שלוש-עשרה נפש: שלום זוכיה לזון וששת בניהם, אפרים ופורטונה רכאח, בנם ובתם, והסבתא, אם פורטונה, אמיליה חביב, אחותו הבכירה של מורי אבי אלפרדו בראנס, ע"ה כולם.

שתי המשפחות הוצאו מבתיהם באחד מלילות העוצר בימי המלחמה על ידי חיילים לוביים, בפקודו של קצין בשם מ. גרטילי ימ"ש. נמסר להם שהם מובלים למחנה גורג'י, מחנה שבו רוכזו יהודים לשם הגנתם. אך זאת הייתה, כמובן, הטעיה. למעשה, הם הוסעו למחצבה מחוץ לעיר, שם הם נורו, גופותיהם הושלכו לבור שהכיל סיד, ולתוכו הזרימו מים, פעולה שהשחיתה את הגופות.

שיטת הרצח הזאת לא הייתה אופיינית לפורעים הלוביים. לכן אין לי אלא להסיק

עומדות - שניה משמאל אמיליה חביב, ראשונה משמאל פורטונה רכאח, יושבת משמאל לינה רכאח

"במשרד שלי מתנוססים הרבה משפטים על הקירות. אני מציע לך להיכנס לחדר הישיבות, תראי שכתוב שם על הקיר בענק "הוא הנותן לך כח, לעשות חיל" אני מאמין בכוח של המשפטים האלה."

מהן המטרות שאותן תרצה להשיג במסגרת תפקידך כיו"ר האגודה?

לגרום לכך שכל עם ישראל יכיר בחשיבות השמאים. היום רק עולם הנדל"ן העסקי יודע איך להשתמש בשמאות ככלי עזר, ואיך לנצל את השמאות. האזרח הקטן נפגע בעסקאות רבות מפני שאין לו יד מכוונת. שמאי מקרקעין הוא היד המכוונת בעולם הנדל"ן. כמו שלא קונים רכב בלי לבדוק אותו, כך לא מבצעים עסקה נדל"נית בלי חוות דעת של שמאי. עם ישראל עדיין לא מחונך בעניין הזה. אף איש מקצוע לא ידע אם כדאי לך למכור או לקנות נכס, אבל חוות דעת של שמאי עוזרת לך לקבל החלטה מושכלת.

אנחנו נמצאים במשרדך ועל הקיר תלויה תמונה מיוחדת בשחור לבן, ותחתיה התעודה של לשכת השמאים. מה פשר התמונות?

זוהי תמונה מטקס הפדיון שלי. בתמונה סבא שלי מחזיק אותי, הכהן, והעדים, והיא מייצגת את המשפט: "דע מנין באת ולאן אתה הולך" - מטקס הפדיון ללשכת השמאים. במשרד שלי מתנוססים הרבה משפטים על הקירות. אני מציע לך להיכנס לחדר הישיבות, תראי שכתוב שם על הקיר בענק "הוא הנותן לך כח, לעשות חיל" אני מאמין בכוח של המשפטים האלה.

תודה לך חיים מסילתי, על שפתחת את דלתך ופינית מזמנך היקר לשוחח עמי. זכיתי להכירך וגיליתי אדם מעורר השראה וגאווה לכל הקהילה שלנו. אתה מוכיח יום יום שהתפקיד אינו עושה את האדם אלא להפך, ושלאחר מן המעמד ותפקידך החשוב נשארת אדם שמכבד את הזולת ומדבר אליו בגובה העיניים.

הישראלי, ואני אשתף פעולה ואביא את ההיבט המקצועי שלי כדי לקדם החלטות בממשלה. גוף מקצועי צריך לעזור לממשלה לקבל החלטות, לא רק פוליטיות אלא מההיבט המקצועי, ואם בכלל התהליך יש גם יחסים טובים וקרובים, אז זה יותר כיף.

לזכות מה אתה זוקף את ההצלחה שלך?

לזכות העשייה. כדי להגיע ליעדים צריך להתאמץ. מי אמר שצריך לעבוד שמונה שעות? תעבוד 12 שעות. מי אמר שצריך לישון שמונה שעות? תישן ארבע. אני מתפלל לקב"ה שלעולם לא אפסיק להיות בעשייה.

אני אדם הישגי מאוד, והתחרות שלי היא מול עצמי בלבד. אני תמיד צריך שיהיה לי יעד מסוים.

המטרה שלי היא לגרום לכך שכל עם ישראל יכיר בחשיבות השמאים. עם ישראל עדיין לא מחונך בעניין הזה. אך איש מקצוע לא ידע אם כדאי לך למכור או לקנות נכס, אבל חוות דעת של שמאי עוזרת לך לקבל החלטה מושכלת.

מהן התכונות שלך לעתיד?

היום התכונות שלי היא לגמור תואר שני בתכנון ערים ואחר כך לעשות דוקטורט. אחרי זה אני צריך לפתוח בית ספר וגם לכתוב ספר משלי. אני רוצה לקחת אנשים מהפריפריה שיצטרפו לעולם הנדל"ן ולהביא משקיעים מבחוץ כדי שישקיעו בהם, כי אני מאמין שעולם הנדל"ן יכול לספק להם הזדמנויות להתפתחות כלכלית.

עדיין לא מקבל את העובדה שלכולם יש אותה הזכות להתפתח, ואתה צריך להילחם על המקום שלך. כשאתה בא מהמקום שאני הגעתי, אין לך המעטפת שעוזרת לאחרים. חסרה לך מעטפת כלכלית, מעטפת של קשרים חברתיים, מעטפת מעמדית. כשאתה נולד לאבא שהוא במקצוע כבר שלושים שנה, ואתה רוצה להיות שמאי, אז אבא שלך עוזר לך, שם המשפחה שלך עוזר לך בלעדי זה, זה יותר קשה.

ובכל זאת, נרמז בתקשורת שנעזרת בקשריך האישיים עם השר כחלון כדי להגיע למעמדך כיו"ר אגודת שמאי המקרקעין.

זאת מפני שהכתב לא הצליח לפרגן לי שהצלחתי לשכנע 1,400 שמאים להצביע לי. יו"ר לשכת השמאים זה תפקיד נבחר על ידי בחירות דמוקרטיות, ובמהלך הבחירות הקשר עם כחלון הוצג על ידי באור חיובי. הרבה טענות הועלו נגדי בגלל הקשר הזה. בחרתי להחציף את הקשר בינינו גם בזמן קמפיין הבחירות, כשברור לי שאני לוקח סיכון פוליטי, מכיוון שהמתחרים שלי הציגו את הקשר בינינו באור שלילי. נכון שהוא איש שכיף לי לשוחח אתו, וענף הנדל"ן שחשוב לו מאוד הוא העולם המקצועי שלי. אנחנו כן מדברים על הדברים. אנחנו רואים דברים עין בעין, אבל מכאן לבוא ולומר שקיבלתי את התפקיד בזכותי - זה ממש לא נכון. ראשית, כיוון שאין לו סמכות להתערב בעניין, שנית, הייתי צריך לעבור אצל 1400 שמאים ולשכנע אותם להצביע לי כאדם שיעמוד בראש לשכת שמאי המקרקעין. השר כחלון אינו שמאי, ואין לו זכות בחירה בכלל, ולכן לבוא ולומר דברים כאלה, זה בפירוש חוסר פרגון.

היום, לאחר שנבחרתי אני מתכוון לשתף פעולה אתו, להיפגש, לדבר ולהעביר ביקורת. שוק הנדל"ן הוא בעיה של הציבור

ציון טורי

חודש הרחמים והסליחות שפתי רננות

חודש אלול הגיע, ואתו מהדהדת הקריאה - "סליחות! סליחות!" הקול המדהדד בראשי הוא של אבי ע"ה, המתאר באוזני את ימי אלול בטריפולי שבלוב. אני מניח, שמרבית בני גילי לא זכו לשמוע קריאה זאת מפי השמש העובר ברחוב ומעיר את האנשים באשמורת הבוקר, אך הזיכרון חי דרך הסיפורים ששמענו או שקראנו, כאילו אנו שומעים אותו גם היום.

שבת ראשונה של חודש אלול

השעה שש בבוקר, כשעה וחצי לפני תחילת תפילת שחרית של שבת, ובבית הכנסת התאספו כבר מספר מתפללים לאמירת סליחות על פי סדר "שפתי רננות".

החזן מתחיל וקורא בנעימה קלה ומעט מונוטונית, "ואני, תפילתי לך ה' עת רצון אלוקים ברב חסדך", והקהל עונה: "ענני באמת ישעך", כך זה נמשך, החזן קורא והציבור עונה.

עד לפני מספר שנים, לפני שהדפיסו את הגרסאות החדשות ו"המאורגנות" של ספרי "שפתי רננות", סדר קריאת הפיוטים היה ידוע ליוזעי ח"ן (חכמת נסתר) בלבד. שכן לכל שבת סדרת פיוטים שונה, חלק מהפיוטים (הקרואים "מעמדות") תלויים בתאריך העברי של אותו היום, וכך היה על החזן להכריז על העמוד בספר.

מתחילים פסוקים לכל לילה! עמוד א, פסוקים לשבת! לדלג לעמוד ס"א, פתיחה לשבת ראשונה! עמוד ס"ג, מעמד ליל שני עמוד קנ"ח וכן על זו הדרך, החזן מדלג על העמודים ומקפץ בין הפיוטים, ובעקבותיהם הקהל.

גם סדר הלחנים משתנה משבת לשבת, ולפני כל פיוט רשום מהו הלחן: "לחן פתיחה", "לחן יצו הא-ל", "לחן עזרי יבוא", "לחן משאת שיר" וכו' - סה"כ כ-15 לחנים ה"מתלבשים" על עשרות רבות של פיוטים שונים, וגם כאן החזן הוא שמוביל ובדרך כלל יקרא את הבית הראשון בכל פיוט.

אנשים ממשיכים להגיע לבית הכנסת, חלקם גם מגיע ממרחקים - הם אינם מוכנים לוותר על החוויה. אלה שמעוניינים להשמיע קולם מתקבצים למרכז, אחרים מתפרשים סביב.

בינתיים מחלקים לבאים שתייה חמה, קפה שחור, שאי בל קקוויה (תה עם בוטנים) או תה ממותק ומחוזק בציפורן, טעים להפליא ויוצר תחושה מוזרה של יובש בחיך וכמובן אי אפשר בלי עראק שמוססו בו חצי קילו סוכר ומרגיש כמו סוכריה נוזלית.

החזן ממשיך: "בשם אלקי אברהם אפתחה, ובפחד יצחק אשוחחה. אביר יעקב בו אבטחה", והקהל מסיים "כי לו הרחמים והסליחה".

פיוט אחר (לחן משאת שיר) - "אנא נותן מנוחה, ולצדקה המורה: הורני בנכוחה, ואל יכנף מורה: והרם נפש שחה, וסלח לעון מורא: "והקהל עונה "כי עמך הסליחה למען תורא", כך עוברים מפיוט לפיוט ומלחן ללחן, בית הכנסת הולך ומתמלא, והצלילים ערבים.

במשך השנים מתפתחת אינטראקציה בין הציבור לבין הקוראים, למשל, כאשר מגיעים לאחד הפיוטים האחרונים והקבועים לכל שבת שמוסד על סדר ט"ז מזמורי שירי המעלות שבספר תהילים.

"אשירה ואזמרה לשמך גואלי", והציבור עונה: "אנווך ארוממך א-לי", והקורא ממשיך מושך ומאלתר בקולו במילים "באשמורת הבוקר...", והקהל מגיב בהתאם - "אזבד" (תמשוך עוד), וכאשר מגיעים לבית המתחיל במילים "צעיר אנוכי..." באופן מופלא הוא תמיד עולה בחלקו של זקן המתפללים, דבר שגורר לא מעט חיוכים והערות.

בסיום מגיעים לפרק הכולל ברכות "ברכך ה' וישמרה...", "ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך..." והאבות ממהרים להניח את ידיהם על ראשי הילדים ולברכם.

בסיום הסליחות נותרים כולם עם תחושת התעלות, וכבר מחכים לשבת הבאה.

על הספר שפתי רננות

מקור השם ככל הנראה בספר תהילים:

"...וּשְׁפִיתִי רִנּוֹת, יְהַלֵּל פִּי: אִם זָכַרְתִּיךָ עַל יְצוּעֶיךָ, בְּאַשְׁמֹרוֹת, אֶהְיֶה-בְּךָ" (ס"ג, ו-ז), מחד גיסא רננות, לשמוע אל הרינה ואל התפילה, ומאידך גיסא הקימה באשמורת הבוקר - ההקשר ברור ומובן. בספר, פיוטים רבים וקדומים של מיטב משוררי תור הזהב בספרד, ובהם: רבי יצחק אבן גיאת - המאה ה-11, רבי יהודה הלוי המאה ה-12 ספרד ובן דורו ר' אברהם אבן עזרא, ועוד רבים שחלק מפיוטיהם הנפלאים נשתמרו רק בזכות ספר זה.

בהקדמה לספר נרשם "בו יבואו בקשות ותחנונים עתירות וסליחות אמרות טהורות לכ"ג לילות שני וחמישי ושבתות של חודש אלול ומראש השנה עד יום הכיפורים לשפוך שיחה נכח פני ה' בלילות לראש אשמורות".

מנהג יחיד ומיוחד

מנהג יוצאי לוב וגרבה בעניין הסליחות שונה ממנהג יתר בני עדות המזרח.

סדר הסליחות הרגיל, סליחות "בזגיר" (בקטנה), משמש אותנו רק לימי אגד"ו (הימים - ראשון, שלישי, רביעי ושישי). ביתר ימות החול (ימי שני וחמישי), ארבע השבתות של חודש אלול ושבת תשובה, ערב ראש השנה ושני ימי ראש השנה, ערב כיפורים ויום הכיפורים - אנו קוראים את הסליחות מתוך הספר "שפתי רננות", והן נקראו גם סליחות "בלכביר" (בגדול). כך יוצא שאנו אומרים את הסליחות במשך 39 יום! ממוצאי ר"ח אלול ועד יום הכיפורים.

לעומת מנהגנו זה, מנהג בני עדות המזרח לומר סליחות בימות החול בלבד

ממוצאי ראש חודש אלול ועד ערב יום הכיפורים, ואילו אחינו יוצאי אשכנז ממוצאי שבת שלפני ראש השנה.

כיצד נוצרו פערים שכאלה?

אמירת סליחות היא מנהג, וטבעו שיתגלו בו שינויים במהלך הדורות ובאזורים גאוגרפיים שונים. בדיקה קצרה תגלה לנו שגם מנהגי ה"סליחות" אינם יוצאים מן הכלל:

רבי כהן צדק גאון (סורא, המאה השמינית) כתב, שמנהגם היה לומר תחנונים בעשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים.

רבי האי גאון (בגדד, המאה ה-11) כתב, שמנהגם היה לומר תחנונים בעשרת הימים בלבד, אבל הם שמעו על מקומות אחרים שמתחילים מראש חודש אלול.

הרמב"ם בהלכות תשובה מצייין: "...ונהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושים עד שיאיר היום".

רבי יצחק אבן גיאת הנ"ל (ספרד, המאה ה-11) כתב, שמנהגם היה מתחילת חודש אלול.

לעומת זאת, המנהג לומר סליחות גם בשבתות ובימי ראש השנה וכיפור, אינו מקובל בעדות ישראל, ויש לכך סיבות התלויות בהלכות שבת. ואכן, בראייה (זרים) ששומעים זאת מתפללים ואומרים: "אבל אין אומרים סליחות בשבת!" וחלקם אף יצטטו את דברי הרמב"ם בהלכות תעניות (ספר משנה תורה) ש"אין צועקין ולא מתריעין בשבת" ואת ה"שולחן ערוך" שאין אומרים סליחות בראש חודש אלול, בשבת ובראש השנה (תקפ"א סעי' א).

יש כאלה המנסים לתרץ שמדובר בבקשות ולא בסליחות. אך כנגדם טוענים אחרים שאם נעייין בפיוטים, נגלה שרבים מהם קרובים לקינות, וחלק מהלחנים הם לחני סליחות.

כתב הבית יוסף אורח חיים סימן תר"ב - "...ונוהגים בספרד שגם בשבת מרבין לומר סליחות ותחנונים" - כלומר, המנהג לאמירת סליחות בשבת היה קיים וידוע, ונהגו כך בספרד.

הבית-יוסף מלמד זכות על הנוהגים כך ומסביר: "...נראה ליתן טעם למנהגם שהם סוברים דהלכה כמאן דאמר (תענית יט.) מתריעין בשבת על עיר שהקיפה גוים או שטפוה נהר לפי שהוא דבר נחוץ ... וכו' ומי דבעשרת ימי תשובה התפילה נשמעת יותר מבימים אחרים וגם באותן הימים האדם מוכן להיות נגמר דינו ביום הכפורים אין לך דבר נחוץ יותר מזה", אך מסיים את דבריו בכך שהוא מצייין כי: "מכל מקום עכשיו אין העולם נהוג לומר סליחות ותחנונים בשבת זה כלל".

גישה מעט שונה להסדרת העניין

נציין את ההבדל בין התחושה הכללית של המתפלל בקריאת סדר הסליחות הרגילות הכוללות - וידוי, נפילת אפיים והחזרה על "אל מלך יושב על כסא רחמים", לעומת שירת הפיוטים בסליחות "שפתי רננות" בשבת: לכל מי שהשתתף בשניהם ההבדל ברור, ולדעתי, בשבת אין תחושה של "צעקה" ו"התרעה" לאחר קריאת הפיוטים.

יתר על כן, אם נעייין בפיוטים נוכל לראות, שחלק ניכר מהם משלבים בין כמה מרכיבים שהם: שבת, גאולה, ירושלים וסליחה - ונדגים זאת בכמה מהם:

בפיוט "אנא נותן מנוחה" (שהוזכר לעיל), מילות הפיוט משלבות בין השבת - "נותן מנוחה", הרצון לגאולה - "והרם נפש שחה", לבין בקשת הסליחה "וסלח לעון".

בפיוט "ידבר פי, בסוד אלפיי" - הפיוט עוסק בכיסופים לבית ה' - "נכספתי אל ביתך" ומזכיר את השבת "בשמרי שבתותיך".

בפיוט "אדון אשר יצורי יצר ומפליאם" - כל הסיימות עוסקות בשבת, כדוגמת "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם".

בפיוט המוכר לכל "יום שבתון אין לשכוח" שנכלל גם הוא בסדר "שפתי רננות".

מדוע לחבר כל כך הרבה פיוטים

שעניינם שבת וגאולה וגלות וסליחה וירושלים, אם לבסוף אי אפשר להשתמש בהם בשבת?

מחברי הפיוטים שהיו מגדולי משוררי תור הזהב, היו גם תלמידי חכמים מופלגים, והם בוודאי ידעו שאין צועקים ומתריעים בשבת. מכאן קיים יסוד סביר להניח שהם סברו שפיוטים אלה אינם מפירים את הכלל ש"אין מריעים בשבת", ואולי, דווקא מתוך הבנה זאת חיברו את הפיוטים המיוחדים האלה, נוספים ושונים מפיוטי הסליחות הנאמרים ביומיום, והם נועדו במיוחד לשבת.

במאמרים קודמים ציינתי כי יהודי לוב נוהגים לפי מנהג ספרד (מיחסים את הנחלת המנהג הספרדי ליהודי לוב לר' שמעון לביא שהיה ממגורשי ספרד). כמו כן, מתברר שלבני עדתנו "נטייה וחיבה יתרה" לשימור מנהגים קדומים (כגון הוצאת ספר תורה מיוחד בשבת חתן לקריאת "ואברהם זקן").

כך גם כאן שימרנו מנהג ספרד קדום ובכלל זה קובץ פיוטים נפלא ומיוחד.

קמתי מחצות לילה, לפלל בעד עמך זה. אל נא תהי נגעלה, תפילת נדכה ונבזה. ותרצה עמו עולה, בצדקת איש הלזה. מתוך סליחות לשבת שניה

שנה טובה ומבורכת. כתיבה וחתימה טובה לנו ולכל בית ישראל.

vaturisi@netvision.net.il

חריטה בקיר מערת הכליאה ה שחרר אותנו

איי טרמיטי - בים האדריאטי

האם ההיסטוריה שלנו נכתבה?

פרנקו ארביב

ספרי ההיסטוריה העתיקים ביותר נכתבו בידי המנצחים ולא על ידי החלשים והמסכנים. זה היה מצב הגיוני לזמנים עתיקים ורחוקים בהם רק מעטים ידעו לכתוב וכתיבת הספרים מומנה על ידי השליטים כדי שינציחו אותם על דפי ההיסטוריה כמנצחים דגולים. אבל, העובדה כי ההיסטוריה של יהודי לוב לוקה בחסר, שקיימות תקופות ואירועים שלא צוינו ולא תועדו בשום מקום, למרות שמקורות יהודיים וממצאים רבים עומדים לרשות המחקר והחוקרים, היא בבחינת שערוייה של ממש.

כוחו של מושל ביום העצמאות של איטליה בשנת 1957, קיבל אטורה באסטיקו תואר "אביר בעל הצלב הגדול לכבודה של הרפובליקה" *Cavaliere di gran croce dell'ordine al merito della repubblica italiana*. עלי לציין שבסטיקו היה מושל לוב עד 23/1/43, התאריך שבו טריפולי נפלה בידי האנגלים. בהמשך חזר לאיטליה ויצא לפנסיה ב-2/6/46 נפלה המלוכה והתחילה תקופת הרפובליקה הדמוקרטית האיטלקית. את תואר הכבוד הוא קיבל ארבע-עשרה שנה אחרי שיצא לפנסיה, ואחרי שהשלטון שאותו הוא שירת (המלך והפשיזם) נפלו מזמן. האם קיבל את תואר הכבוד עבור היותו מושל לוב או בשל היותו מושל בזמן מחנה השמדה ג'אדו? זאת אין לדעת, אבל זה היה הדבר החשוב ביותר שקרה בתקופתו.

לדעתי, יש מקום לחשיבה מחדשת על כתיבת ההיסטוריה של קהילתנו המפוארת. צריך לערוך יותר מחקרים גם מהעבר הרחוק יותר (1800-1500), ובמיוחד בתקופת הקולוניאליזם האיטלקי. יש צללים רבים שעדיין אפשר להאירם.

זאת, ובכלל, במשך שנים קדאפי טען לבעלות על איי טרמיטי מהסיבה שתקופה ארוכה מאוד האוכלוסייה הלובית שנכחה במקומות הללו הייתה גדולה מזו האיטלקית - פי 6 ויותר (כ-500 איטלקים ויותר מ-3000 לובים, ביניהם עשרות אחים שלנו, יהודים). נראה שנושאים כאלה אינם מביאים רייטינג, ולכן לא נראה יחקרו עליהם הרי כידוע *Italiani brava gente* או כמו שכותב אנג'לו דל בוקה (היסטוריון איטלקי שפרסם בעשרות מאמרים וספרים את הפשעים שהאיטלקים ביצעו באפריקה) *italiani brava gente*? "איטלקים אנשים טובים" או "איטלקים אנשים טובים?"

חשוב לי להזכיר פה דמות דומיננטית ביותר בשם אטורה באסטיקו. גדולתו היא בכך שכמעט ולא שמענו עליו, אבל חשוב מאוד לשמוע מקצת ממעשיו. באסטיקו היה גנרל בצבא האיטלקי, נלחם בספרד ובאפריקה והיה חבר אישי של מוסוליני. הוא מונה ב-19/7/41 למושל של לוב.

למעשה, במלחמת העולם השנייה הוא היה המושל של לוב. כולנו יודעים מה

עות'ומאני, לכן יותר מטבעי הוא שחלק גדול מהיהודים תמך בטורקים.

ההתעלמות ממקורות יהודיים בכתיבת ההיסטוריה הביאה לכך שפרשה שלמה נעלמה מההיסטוריה שלנו.

עם הכיבוש האיטלקי התעוררו המון בעיות בלוב. הכובש האיטלקי חשד בתמיכה של היהודים בשלטון הקודם, שבו הם נהנו מאוטונומיה וממעמד משפטי נוח מאוד. לכן, החל משנת 1911 פתחו האיטלקים עשרות מחנות ריכוז גם בלוב וגם באיטליה, ואליהם נשלחו האנשים שנחשדו בפעילות נגד הכובש. בתוך עשרות האלפים שמצאו את מותם שם היו גם יהודים שנלחמו נגד האיטלקים עם המורדים של עומאר אל מוכתר. עומר אל מוכתר היה מוג'אדין. משמעות הדבר שהוא היה גיבור של צבא גרילה שפעל בהרים וביערות נגד האיטלקים במטרה לשחרר לוב מהאיטלקים.

ארכיון משרד המושבות מלא במכתבים מבקשי חנינה. באיטליה נשלחו המורדים לאיי טרמיטי, אוסטיקה ומקומות נוספים. השיטה הייתה לתת לאנשים למות בחוסר כול. לא נתנו להם שמיכות, אוכל, תרופות, כך שתוך זמן קצר מתו אלפים.

יצחק פריג'ה ושלוש עזר'א פנו במכתב מאיי טרמיטי לשר ברטוליני, שר המושבות, בזאת הלשון: "מתחננים לכבודו לסלוח לנו ולשחרר אותנו. אנחנו אנשים עניים ואבות משפחות אותן עזבנו ללא כל עזרה ובעוני המחריד ביותר". אין לדעת אם שוחררו או לא. כמעט כל האנשים שנשלחו לאיים לא חזרו.

לפני מספר שנים בנו אנדרטה באיי טרמיטי לזכר האנשים שמתו שם, אבל בג'אדו עד היום אין שום אנדרטה לזכר קהילת יהודי בנגאזי. איש לא ביקש

אטורה בסטיקו גנרל בצבא האיטלקי. מושל לוב בשנים 41-43 באותה תקופה הופעל מחנה ג'אדו. בשנת 1957 קיבל תואר כבוד של הרפובליקה.

אבל בואו נחזור אל ספרי ההיסטוריה ואל הבעיות שלהם. על יהודי לוב בין השנים 1800-1500 כמעט שלא נכתב דבר. כל התקופה של שבתאי צבי, נביא השקר מהמאה ה-17, פשוט נעלמת מדפי ההיסטוריה. והרי היו יהודים בלוב באותה התקופה, ואילו היו נחשפים מקורות יהודיים דוגמת חילופי שו"ת שהתבצעו במשך 100 שנה, היה אפשר ללמוד רבות על קורות היהודים בלוב בתקופה האמורה.

קיימים גם אירועים מכוונים וחשובים שלא באו לידי ביטוי בספרי ההיסטוריה, כמו לדוגמה:

במלחמת העולם הראשונה גויסו בכפייה אלפי ערבים ו-800 יהודים, רובם מטרפולי, לתעשיית הנשק באיטליה (כנראה למפעל Ansaldo). העובדה שאיטלקים לא נמנו ביניהם די מעוררת חשד בנוגע למטרה שלשמה הם גויסו. נראה שמדובר היה באנשים חסרי חשיבות, וממש לא היה חשוב לבדוק מה עלה בגורלם באיטליה, והאם הם חזרו בחזרה אל בתיהם או לא.

קדם לכיבוש 400 שנה של שלטון

רנצו דה פליצה "יהודים בארץ ערבית", שיצא לאור באמצע שנות השבעים של המאה הקודמת. דה פליצה עשה עבודה מדהימה, והוא כלל במחקרו לקראת כתיבת הספר אלפי מקורות. אך ראה זה פלא, מכל המקורות לא נחקר ולא נבדק אף מקור יהודי. דה פליצה התייחס ליהודי לוב כאל מנוצחים. כל נושא ריכוז היהודים במחנה ג'אדו מתפרש על דפים בודדים. מכאן נובעת קלות הראש של המחבר בגישתו לחומרת הנושא. יחסו של דה פליצה אל היהודים בא לידי ביטוי בקריאה שבין השורות ולא באופן ישיר. לדוגמה: בפרק המסקר את המקצועות של היהודים הוא רומז על רדיפת בצע של היהודים, ובפסקה אחרת הוא כותב שהיו יהודים מגידי עתידות. כאן אני רואה את הפנים האמתיות של המחבר ואת היחס המזלזל שלו, ואולי גם האנטישמי, כלפי העם היהודי.

גם בספר של אריק סלרנו "תרצו את כולם" (על מחנה ג'אדו) אפשר להרגיש את ההתחמקות של המחבר מעובדות חשובות. אריק סלרנו כתב ספר בן 200 עמודים, אבל נזהר, לדוגמה, לספר מה היו שמותיהם של מפקדי המחנה וסגנו. הוא כותב בהערות שוליים *omissis*, כלומר "הורדתי אותו". גם את שמות הנרצחים הוא אינו מציין, שזה, לדעתי, ממש חמוה. עלי לציין שהאיטלקים אינם זורקים כלום. כלומר, שמות הנרצחים נמצאים ב"ארכיון המושבות" אבל מוסתרים היטב.

אני מרגיש תסכול נוראי כשאני נפגש בקביעה האומרת ש"הנאצים שילחו על מה שקרה בג'אדו בסופו של דבר". כביכול, נסגר מעגל. רגע, רגע, איזה מעגל נסגר? מעגל של טיוחים והסתרות? הרי מה הקשר בין ג'אדו לנאצים? במחנה הריכוז ג'אדו לא היו הנאצים בכלל. את המחנה ניהלו האיטלקים והאסקארי - החיילים הערבים ששירתו בצבא האיטלקי.

זכור לי שבימי אברהם הטל, שהיה ספרן של מכוון בן צבי וחתן פרס ישראל, הוא היה מפרסם בכל שנה ספר עב כרס על כל מה שהתפרסם על קהילות יהודי ארצות ערב, ובתוכן יהודי לוב. זכור לי שבפעם האחרונה שהתעדכנתי היו מעל 7000 פרסומים על יהודי לוב, בתוכם ספרי היסטוריה, מחקר מאמרים בעיתונות המקצועית ומאמרים כלליים. אני סבור, שכמות החומרים המחקריים גדלה, ושהם גם איכותיים יותר. אבל לצערי, עדיין לא מצאתי ספר שכותב היסטוריה המבוססת על המקורות שלנו.

כידוע, ספרי היסטוריה נכתבו על ידי הצד של השליטים ושל המנצחים. לרוע מזלו של העם היהודי, ההיסטוריה שלנו מלאה דיכוי ורדיפות בכל הדורות, כך שקשה מאוד להתייחס לספרים ולמחקרים שיצאו עד היום בשוויון נפש. קיימות דוגמאות רבות המחישות היעדר התחשבות במקורות יהודיים במחקרים היסטוריים:

הדוגמא הבולטת ביותר נמצאת בספרו החשוב מאוד של ההיסטוריון האיטלקי

חיילים איטלקים באיי טרמיטי עם אסירים לובים

מערת כליאה באיי טרמיטי

אייל דוד

אייל דוד הוא בוגר תואר שני בחוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון באוניברסיטה העברית בירושלים. את התזה שלו הוא כתב בנושא "חיי היומיום של היהודים בני המעמד הבינוני-גבוה בעיר טריפולי בלוב (1951-1967)" בהנחייתם של פרופסור הרואי גולדברג ושל דוקטור ליאת קוזמא.

eyalda1@gmail.com

החזיתות הבלתי צפויות של מלחמת ששת הימים: חיסול קהילת יהודי לוב

מלחמת ששת הימים חשפה את קהילת יהודי לוב לפרעות אלימות שברצו במפתיע. תוך זמן קצר נאלצו יהודי לוב לעזוב את המדינה, את ביתם ואת כל רכושם. מאמר שלישי בסדרה על מלחמת 1967

"היהודים כיום לא יכולים להישאר בלוב, אך גם הם לא יכולים לעזוב אותה. לעזוב? איך ולאן? איך אפשר לעזוב את כל העושר שהוא פרי-עמלם של דורות רבים, את הבתים, האדמות, התכשיטים... אפילו אם ערכם של נכסי הנדל"ן ירד והקונים היחידים הם המוסלמים הלובים שרק חיכו להשיג את הנכסים האלה במחיר טוב. היהודים לא יכולים למכור אותם מכיוון שאין להם אפשרות להעביר את הכסף (מחוץ למדינה). הם יאלצו וכן מעצם העובדה שקשה מאוד להשיג ויזת יציאה מהמדינה לכל בני המשפחה באותו זמן. והאם זה קל לחיות בעיני המתמשך הזה, באווירה של עוינות וחוסר צדק, באי-הודאות לגבי המחר ובמחשבה המטרידה שכל רגע יכול להתרחש פוגרום? היהודים לא שכחו את הטבח, הביזה והשריפות של 1945 ו-1948 ואת ההתנהגות הנוראית שהערבים מסוגלים להפגין נגד מיעוט קטן ולא חמוש", דיווח חשאי שנשלח למשרד החוץ הישראלי, אוגוסט 1961 (ארכיון המדינה).

לאורה ברנס, סבתו, ביחד עם בנה הבכור במרכז התמונה. מאחוריה ניסתה ולצידם בני משפחת ברנס-רקח (למעט האב, אפרים רקח) שנרצחו בפרעות: אמיליה ברנס, בתה פורטונה רקח וילדיה, איזקו ולינה. באדיבות לאורה ברנס

היהודי במדינה, תחת שלטון מוסלמי עצמאי של המלך אידריס, הוא רק שאלה של זמן. סוף זה אכן הגיע שנים ספורות לאחר מכן - עם חיסולה הטרגי של הקהילה ביוני 1967, בעקבות מלחמת ששת הימים, שהחודש אנו מציינים לו יובל.

בני הקהילה היהודית שנותרה בטריפולי נמנו ברובם עם שכבת האליטה המצומצמת שפעלה בעיר, זרים ומוסלמים כאחד, והתרועעו איתם במסחה, במסודות החינוך ובמוקדי הביילוי והפנאי. לצד זאת, הם הקפידו כל העת לשמור - מי יותר באדיקות ומי פחות - על יהדותם, גם כאשר היא הביאה עליהם גזירות שונות, שהעיקר עליהם והפכו את חייהם בעיר לפחות ופחות נסבלים. הם עמדו בפני הגבלות, אפליה וגילויי שנאה ואלימות. הזדהותם עם התרבות והשפה האיטלקית הרחיקה אותם מהרוב המוסלמי שנטר להם טינה על מעמדם הרם בחיי הכלכלה והחברה, דבר שלא תאם את העמדה הנחותה שהייתה אמורה להיות להם כבני חסות - דימים - לפי האסלאם.

באופן רשמי הייתה זכאית האוכלוסייה היהודית לשוויון זכויות עם האוכלוסייה המוסלמית לפי החוקה הלובית, אך בפועל בלטה בלוב העצמאית נחיתות היהודים מבחינה משפטית. על פי החוקה זכאים היו ילידי לוב שלא החזיקו בנתינות אחרת לקבל אזרחות לובית, אך למעשה היו אלה רק המוסלמים שזכו מיד עם עצמאות המדינה באזרחות החדשה.

רק בודדים מבין היהודים, שהיו להם קשרים לאליטת השלטון, הפכו לאזרחים לובים וזכו לדרכון לובי. היתר היו משוללי זכויות פוליטיות, לא נחשבו כלל לאזרחי המדינה וברצותם לצאת מלוב, ולו גם באופן זמני, קיבלו תעודות מסע זמניות. תעודות אלה היו תקפות למסע אחד בלבד, לא נשאו ציון אזרחות וניתנו רק לאחר נימוק משכנע ובכל מקרה לא

למשפחה שלמה. אחד מבני המשפחה היה צריך להישאר כבן ערובה לכך ששאר קרוביו יחזרו ללוב ולא יעזבו את המדינה לצמיתות. יתר על כן, משנת 1953 סומנו הדרכונים ותעודות המסע של היהודים באותיות «י.ל.», "יהודי לובי" בערבית) בצירוף מספר סידורי לציון היותם יהודים לובים.

נוסף לכך, במהלך כל שנות החמישים והשישים ובמיוחד לאחר קבלתה של לוב לליגה הערבית ב-1953, עשו השלטונות מאמצים לבדד את היהודים ולהחליש את הקשר שלהם עם הצינות, עם ישראל ועם יהודי לוב שהיגרו אליה. בזה אחר זה נסגרו מועדון "מכבי" בטריפולי (1953), בית הדין הרבני (1954) ובית הספר של "כל ישראל חברים" ("אליאנס", 1960), שהיה מוקד לחינוך יהודי מערבי, כך שנמנעה מהיהודים כל פעילות תרבותית, חינוכית, ספורטיבית ומשפטית אוטונומית.

צעדים נוספים היו, בין-היתר, הפסקת שירותי הדואר לישראל (מכתבים שיועדו ללובי משפחה בישראל עברו תמיד דרך צד שלישי באירופה וגם לא הכילו הרבה מידע מאימת הצנזורה) וסגירת הסוכנות היהודית, ששימשה כמשרד הגירה לישראל. בהקשר זה יש לציין כי היו יהודים שהסתכנו וקיימו גיחות אסורות לישראל דרך איטליה, במטרה לפגוש את בני משפחתם עמם התרופף הקשר מאז עזיבתם לארץ, אבל מדובר היה בעבירה על החוק. בדצמבר 1958 אף בוטלה מועצת הקהילה היהודית, שהייתה עד אז גוף אוטונומי הממונה על שמירת קשר עם הרשויות, ובמקומה מונה נציב מוסלמי לפקח על הפעילות של הקהילה היהודית.

לוב גם הצטרפה לחרם הערבי נגד ישראל, דבר שגרר אחריו שורה של חוקים שהצרו את צעדיהם של היהודים. כך, לדוגמה, כל נכסי המהגרים לישראל וכן הנכסים של כל מי שניהל קשרים כלשהם עמה הועברו להשגחת האפוטרופוס על נכסי אויב, נאסר לקיים עסקי מקרקעין עם יהודים ואילו חברות היו חייבות לכלול בהנהלתן לפחות חמישים ואחד אחוז ערבים. במקביל, התנהלה בעיתונות הכתובה, ברדיו ובדרשות במסגדים תעמולה אנטי-יהודית ואנטי-ישראלית ארסית מבלי שהממשלה ניסתה לרסן אותה.

היהודים סבלו מחוסר צדק משוע, אך בתור בני עדת מיעוט קטנה וחסרת הנהגה אפקטיבית וייצוג בממשלה לא היה ביכולתם לשנות את המצב. הכלכלה המשגשגת והתלות והאמון שלהם במלך

דרכון המסומן באותיות "י.ל." "יהודי לובי" בערבית) לציון היות בעל הדרכון יהודי לובי באדיבות דניאל מימון

ראו תמונה). המצב בטריפולי היה כאוטי והיהודים, שבמשך שנים היו חלק בלתי נפרד מהמרקם החברתי במדינה, נאלצו להסתתר - חלקם נותרו חבויים ומסוגרים בבתיים או בבתיים של שכנים ומכרים שנחלצו לעזרתם (גם לא יהודים). היתר מצאו מחסה בתחנות המשטרה ולאחר מכן רוכזו במחנה גורג'י (Gurgji) בפאתי העיר (המצב בבנגאזי היה דומה).

לנוכח הפרעות, ולבקשתו של לילו ארביב, מנכבדי הקהילה, הסכימו השלטונות הלוביים לאפשר ליהודים לעזוב את לוב לאיטליה עד להרגעת הרוחות. עד מהרה ההסכמה הפכה לצו. היהודים נאלצו לעזוב את המדינה כפליטים, בתנאים מגבילים (הם הורשו לקחת עימם רק עשרים לירות לוביות לאדם וציוד אישי), כשהם משאירים את ביתם ואת כל רכושם מאחור. תוך שבועות ספורים הקהילה נעלמה כמעט לחלוטין וכמאה היהודים שנשארו עזבו את המדינה לאחר ההפיכה הצבאית של מעמר אלקדאפי ב-1969. כך נסתם הגולל על קיומה של הקהילה היהודית העתיקה והמשגשגת של לוב.

מדינת ישראל אמנם הייתה בעיני חלק מאותם פליטים יהודים פתרון מתבקש למשבר הזהות שליווה את חייהם בלוב, אך עם זאת, כמחצית מהקהילה היהודית הלובית האמידה לא עלתה בסופו של דבר לישראל אלא בחרה להשתקע באיטליה, בעיקר ברומא ומילאנו. חלקם עשו זאת מתוך אמונה שיהיה להם באיטליה קל יותר מבחינה כלכלית, חברתית ותרבותית וחלקם - מתוך תקווה שיוכלו לחזור בשלב כלשהו ללוב ולקבל פיצוי הולם על הרכוש הרב שעזבו, תקווה שנמוגה עם השנים והיום, חמישים שנה אחרי, עם התפרקות המדינה בעידן שלאחר אלקדאפי, נראית בלתי אפשרית.

הקדיש ללימודי הקודש. עוד לפני עלות השחר יצא להיות ראשון בבית הכנסת והיה אחרון היוצאים. בסיום סעודת שחרית בביתו, היה נוטל את הספר אל מתחת לבית שחיו וממהר לחזור לבית הכנסת כדי להמשיך בלימוד התורה.

מלבטו:

הוא התלבש בלבוש היהודי המסורתי: קמילה - חולצה לבנה ארוכה עד מעט מעל הברכיים עם שרוולים ארוכים. סרוואל - מכנסיים לבנים רחבים המגיעים עד מעט מתחת לברך. פרמלה - וסט, מותניה, חסרת שרוולים בצבע תכלת-כחול עם רקמה בצבעי שחור-כחול עמוק. טאקיה חמרה - כובע אדום מבד לבד. סאכו - מעיל שחור ארוך מבד משובח.

"זה לכבוד שבת"

ר' סוסו נהג לערוך ביום שישי את הקניות לשבת, כאשר כל מצרך היה קונה בנפרד כדי לזכות בשכר פסיעות. על כל קניה היה אומר: "זה לכבוד שבת", במיוחד דגים ופרחים, שהיה משתדל לקנות את המשובחים ביותר שבהם לכבוד השבת. היה גם לוקח למאפייה את המגש עם הלחם מעשה ידי אשתו, ולאחר שנאפה היה מחזיר לביתו לשם המצווה.

פרעות 1948 ואחרית ימיו

ביום שבת, ערב חג השבועות, פורצים בלוב מאורעות 1948 ה' בסיון תש"ח. אספסוף ערבי אשר התאסף ב"באב אל-חורייה" בטריפולי (מעין קסבה, מגורי האוכלוסייה הערבית הדלה ביותר ומקום מפלט לפושעים ומפרי חוק) הצטייד באלות מעוטרות בסכיני גילוח, מוטות ברזל, סכינים, גרזנים, קרדומים וכיוצא באלה, ונע באלפיו לכוון הרובע היהודי. הפורעים נתקלו בהתנגדות עזה של ארגון ה"הגנה" בשערי הרובע שהשתמש בנשק קר וחס כאחד, כולל רימוני יד ובקבוקי מולוטוב. הפורעים הערבים נאלצו לסגת, אולם בסיועם של קבוצות ערבים שהגיעו מארצות המגרב בדרכם לעזור לאחיהם בפלשתינה נגד הציונים, תוקפים שוב ומאלצים את המגנים בראשותו של אליהו מכלוף (לילו וקיו), לסגת לאחור.

רבי סוסו ומשפחתו מתגוררים ברחוב אוגוסטו ריגי פינת רחוב דנטי אליגריי שבעיר טריפולי, כאשר בשמי טריפולי מתקדרים עננים שחורים של איבת

רבי יוסף (סוסו) תשובה

ה' יקום דמו

תלמיד חכם, חסיד וענו
נרצח בטריפולי, במאורעות 1948
ה' בסיון התש"ח - 12.6.1948

...לאחר שיצאו המגנים מהבית, נשמעה צעקה מאחור, ומתוך ביתו של רבי סוסו תשובה יצא ערבי בריצה, ובידו גרזן מגואל בדם.

יחסיו עם הבריות היו טובים, והליכות חייו פשוטות. בכל עת עסק בתורה גם כשהיה מתהלך בדרך. פעמים רבות התהלך עם עוד תלמידי חכמים בעלי שם בקהילה, כדוגמת ר' מאיר ג'נאח ר' חואתו לזון ועוד, כשהם מתווכחים על סוגיה כלשהי בתלמוד, או מפרשים. טוב לבו ורגישותו לבני משפחתו ולסובבים אותו שימשו דוגמה ומופת. מעולם לא הראה פנים זעופות או סימן כלשהו של כעס. חיך קל נסוך היה תמיד על פניו, עם מבט אבהי רחמני, וגם כשדיבר היו דבריו רגועים ושקטים עם שלווה נפשית טהורה וביטחון מלא בה.

דרישות כמעט שלא היו לו. כל פעולה שרצה לעשות, עשה הוא בעצמו. הוא לא רצה להטריח אחרים בשביל צרכיו הוא, הוא לא אהב שכבוד אחרים יפגע בגללו. הוא ניהל את חייו בתמימות ובנאמנות. ונהג בכבוד ובנימוס עם בני ביתו ואחרים. הוא שימש דוגמה בהתנהגותו והיה מטיף לנהוג כבוד כלפי הזולת, מזהיר מפני פגיעה ברכושם ובכבודם של אחרים. במיוחד היה מזהיר מפני גזלת הגוי ופגיעה בכבודו. הוא היה אומר: "כל זלזול ביחסיו לגוי או פגיעה ברכושו, עלולה לגרום חס ושלום לחילול ה', ובזיון לעם ישראל ודתו. לעומת זאת שמירה על כבוד הגוי ורכושו, מוסיפה כבוד והערכה לעם ישראל ולתורתו, וגורמת לקידוש ה' בין הגויים." לזאת הוא בעצמו שימש דוגמה אישית. כאשר היה מזדמן לביתו ערבי המבקש נדבה, הוא היה מתפנה מכל עיסוקיו, מטפל בו ומגיש לו מנת אוכל ומשקה כדי שובע.

את רוב שעות היום והלילה וכל רגע פנוי הקדיש ר' סוסו לקריאה ולעיון בספרי הקודש והמפרשים. פעמים רבות בני ביתו היו מוצאים אותו שקוע בשינה עמוקה, עם ראש רכון על הספה או שהוא שוכב פרקדן כשהספר על פניו.

גם את ימי השבתות והמועדים הוא

אסרוסי, גדול מורי השחיטה. לאחר מכן ינק תורה, תלמוד ופוסקים אצל רבי כמוס אג'רבי, אב בית הדין הרבני בטריפולי. הוא נישא לשמחה-מאחו נעמן, זודתו של רבי משאני נעמן, ושמות ילדיהם: רחמים, מאיר ופורטונה.

בצעירותו משמש רבי סוסו כמלמד ומורה ללימוד קריאה לילדים בבית הכנסת "דאר אסרוסי". בשלב מאוחר יותר אף לימד משנה וגמרא בבית הכנסת "דאר פרג'ון". בגיל מתקדם יותר הוא משתתף בלימוד גמרא ומפרשים, בחברותא, בשיבות "דאר ביבי" ו-"דאר ברוך", שתלמידיה היו מקבלים מקופת הקהילה קצבה חודשית צנועה. בקיאותו הרבה של רבי סוסו בתלמוד הייתה מרשימה ומעוררת התפעלות. חבריו ללימוד היו מחכים בכיליון עיניים לבואו, עת התלבטו בהבנת סוגיות בתלמוד. בקול שקט ונינוח היה מבאר את הסוגיות מבלי אפילו שיסתכל בספר. את ידיעותיו ובקיאותו העצומה הוא ייחס לרבו ר' כמוס אג'רבי, שהיה גדול בתורה חריף שכל ובעל ידע רחב ומעמיק.

ר' סוסו שימש כחזן קבוע בבית הכנסת "דאר אטלאווי" שנמצא ברובע היהודים "אלחארה אצגירה" (הרובע הקטן). בקיאותו בקריאת התורה הייתה ידועה ומפורסמת בין יהודי הקהילה. בימי השבתות השכים קום להתפלל במניין ראשון, ונשאר לקרוא בתורה מניין אחרי מניין, עד המניין האחרון. בהיותו סמוך ובטוח שאין עוד מתפללים הזקוקים לעזרתו, רק אז היה חוזר לביתו לקדש ולסעוד סעודת שחרית של שבת.

רבי סוסו בעל האופי השקט והרגוע ומאוד מתון, בלט בצניעותו ובענוותו. הוא היה צועד לאטו עם ספר קודש מתחת לבית שחיו, ובידו השנייה מניפה להקלת החום.

מאת: דוד ג'אן הי"ד יוסף בן דוד ג'אן הי"ד

המצב הביטחוני הרעוע בארץ, כאשר ערבים בני עוולה למכביר רוצחים יהודים, נשים וטף על לא עוול בכפם, מסעיר את נפשנו ולא נותן מנוח. זאת איננה תופעה בת חלוף, ודומות לה אירעו, לצערנו, בהיסטוריה במשך מאות אלפי שנים. גם יהודי לוב סבלו מפורענות קשה ונלוזה זו. בחרנו הפעם להביא בפניכם את סיפורו של ר' יוסף סוסו תשובה זצ"ל, תלמיד חכם, עדין נפש, צנוע ועניו, שלא עשה רע מימיו לאיש וכיבד גם את שכניו הערבים. אולם כל אלו לא עמדו לזכותו, ובפרעות 1948 ערבי רצחו נפש במכות גרזן.

רבי יוסף סוסו תשובה ז"ל נולד בטריפולי בשנת התרמ"ה-1885 לערך, להוריו שמעון ומסעודה תשובה. בילדותו למד הוא בבית הכנסת "דאר אסרוסי" אצל ר' משה

יצחק ומשה תשובה, נכדיו של הרב, מחזיקים את המעיל הספוג בדם. (צילום: רותי ברמן)

הלילה, בזמן העוצר, נלקח ר' יוסף סוסו תשובה לקבורה בבית העלמין היהודי בטריפולי עם ליווי משטרה, בלי להביא זאת לידיעת בני המשפחה. ה' יקום דמו, ותהי נשמתו צרורה בצרור החיים, אמן.

מזודה בעליית הגג

לבני המשפחה שעסקו לאחרונה בפיוני הבית של רחמים תשובה, בנו של הרב, ברחוב סמילנסקי בנתניה, נכונה הפתעה גדולה ומרעישה. הבית שעמד סגור במשך כמה שנים, נמכה 64 שנים לאחר הירצחו הטרגי של ר' יוסף תשובה זצ"ל, נמצאה מזודה נשכחת בעליית הגג. לעיני בני המשפחה הנדהמים בפתחם את המזודה, מתגלה מעיל בצבע חאקי ספוג בדמו של ר' יוסף זצ"ל. מעיל עם מספר קרעים שנוצרו מסכין או גרזן, ושאותו הוא לבש בזמן הירצחו בידי בני העוולה הערבים.

ביום א' כ"ח בתמוז התשע"ב - 2012, התכנסו בבית העלמין בשכונת בן ציון בנתניה, כל משפחת צאצאי ר' יוסף תשובה זצ"ל, לטקס קבורת המעיל. המעיל הוטמן בתוך קברה של רעייתו שמחה שעלתה לארץ עם ילדיה ונכדיה. קבורת המעיל הספוג בדם סימלה, למעשה, את קבורת ר' יוסף סוסו תשובה ברגבי אדמת ארץ הקודש.

jan@iaico.il

אודליה ארביב עת דודים כלה בואי אל גני....

העדה היחידה שלכל עת זמן יש לה מנהג ומאכל מיוחד, העדה המזדהימה הזאת, קטנה בכמות אבל ענקית באיכות, אינה יכולה "להעביר חתונה" ככה... אולם, בופה וגמרנו... אצל הלזבים עושים הכול באהבה או שלא עושים בכלל!

לכבוד עונת החתונות שנפתחה בשמחה, אנחנו גאים להביא לפניכם את שלל מנהגי העדה שלנו עוד מקדמא דנא. בין המילים עצמו עיניים, התחברו לקולות, לריחות, למראות... מסורת עשירה בתוכן, צבע ומלאה בחכמה. אז בקרוב אצל כולם, בשמחות.

למחרת "הקאפה" - מוהר.

משפחת החתן מגיעה לבית הכלה עם מתנות ועוגות. מאכילים את הכלה פיתה טובולה בשמן וסוכה, כדי שישררו בין בני הזוג יחסי קרבה טובים. מלבישים את הכלה בלבוש המסורתי, ובפנים מכוסות היא מובלת לחצר הבית אם החתן מורחת על ידה חינה, ובמרכז שמה הטבעות. הכלה מיד סוגרת את ידה לכל י"חשף סכום המתנה.

מי אמר חינה ולא קיבל?

טקס החינה בא לסמל את שלוש המצוות החשובות של אישה - חלה, נידה, הדלקת הנר. בימינו הטקס נעשה באירוע נפרד סמוך לחתונה או בליל המקווה. אוהל יפה, בסיסה, קולול, לה, לה, לאצ' ושלום. אבל בלזב?... חחחח... הצחקתם אותנו...

ראשית, טקס "האלקאפה", שבו החתן שולח באמצעות שושבינו לבית הכלה סבתאית מלאה בדברים טובים, סוכריות, דברי מתיקה, תכשיטים, בשמים וכמובן, חינה בכמות כזאת שתספיק לכל טקסי החינה (כן, כן "טקס" - ברבים) שיערכו בימים הקרובים. אז הורדנו תכשיטים, פיזרנו בסיסה, קיבלנו מתנות, רקדנו ושרנו, עכשיו מגיע הזמן ל...

למחרת "תנחאית לקלאייל" - טקס הסרת עגילי הכלה.

הטקס מתקיים בבית הכלה. קרובי החתן מסירים מאוזני הכלה את העגילים שלה. כמובן שהטקס כלל אכילה ושתייה. למחרת מחזירים קרובי הכלה ביקור גומלין והולכים לבית החתן ומכינים את הבסיסה. לאחר ההכנה מפזרים את הבסיסה בפינות החדר של החתן והכלה וכמובן... איך לא? אוכלים את הבסיסה. גם טקס זה כולל אוכל, שתייה ושירה עד השעות הקטנות של הלילה.

בחירת ה"שווישה"

החתן והכלה - כל אחד בנפרד - בוחרים להם שושבינים. לא כמו בימינו ששושבין מצטרף בקושי לצילומי חוץ ביום החתונה, בלזב לשושבין היה תפקיד כבוד ובעל ערך חשוב ורב. השושבינים ליוו את החתן והכלה מרגע תחילת החגיגות ועד לאחר החתונה, ולא עזבו אותם לרגע. "ההידיקות" האת נבעה מהאמונה ב"עאקדה", שגורמים עוינים לא "ספחו" את החתן והכלה אליהם, ובכך ימנעו מהם להינשא, חס ושלום. מאותה סיבה כל תקשורת בין החתן לכלה הייתה במסרונים... (לא, לא ב-SMS). הכול עבר דרך השושבינים.

בעבר ההורים היו מחליטים עם מי להינשא. קרה שבחור הביע משאלה לגבי בחורה ספציפית, אך מעולם לא בדרך ישירה, תמיד דרך חבר, שכן, כדי למנוע אי נעימות אם הייתה הסכמה בין הצדדים, ההורים היו נפגשים בבית הבחורה. במפגש הזה לא היה נהוג להביא מתנות או להגיש כיבוד ושתייה. לא, לא התבלבלנו בעדה, זה בכוונה תחילה! אכילה ושתייה בצוותא משמעותן איחוד ואחוה, ולכן רק לאחר שנסגרים התנאים לגבי השידוך שוררת האחוה. מי מביא פריזידה, מי מביא זדאדים...

מזל טוב, נסגרו התנאים - אפשר להתחיל רשמית בחגיגות. מוכנים? נשמו עמוק, זה הולך להיות ארוך. החגיגות נפתחות בדרך כלל במוצאי שבת, עשרה ימים לפני החתונה. בלזב בדרך כלל התחתנו בימי רביעי, כנראה מפני שביום זה נבראו מאורות השמים.

הטקס הראשון הוא "הפרק" - ערב נשים. זהו ערב המתקיים בבית החתן ללא הכלה. נשים וילדים בשירה ושמחה. אם החתן קונה שטיח חדש, פורשת אותו ומושיבים עליו את הילדים. היא מפזרת עליו חיטה ואוספת שבע פעמים - סגולה לשפע, פריון ואושה מחלקים לילדים סוכריות - סגולה לחיים מתוקים. בסוף הערב אם החתן מורחת חינה על כל ידי המשתתפות.

מטבע כתרומה לזוג הצעיר - טקס זה נקרא "ארשוק".

אחרי כל זה קצת מנוחה "ליל אראחה" - יום ללא טקסים.

לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה...
"שבת לבנאת" - שבת הבנות.

היום השבת הזאת נקראת "שבת כלה" - השבת האחרונה של הכלה כרווקה. לטקס פרידה זה מהרווקות הגיעו כל החברות והקרובות של הכלה במיטב מלבושיהן ותכשיטיהן. כמובן שבשבת הזאת גברים היו מוחזן לתחום, אבל הם ידעו להתנגב כדי לזכות לראות את כל הבנות שהגיעו במיטבן. השבת כללה, כמובן, אוכל ושתייה, מתוקים, שירה והמון שמחה. בשיאה של החגיגה הכלה מובלת כשהיא מכוסה במטפחת לראשה ומסובבת את הבית לקול שירת חברותיה.

אז אחרי שעשינו חינה בכל האיברים, קיבלנו מתנות ומטבעות, פיזרנו בסיסה ועוד, הגיע יום המקווה, יום עמוס טקסים ומעיף (אם עד כה לא היו מספיק טקסים).

את היום הזה פותחת הכלה ב-"תסחימה" - אישה מבוגרת רוצת את גופה, כששאר הנשים מקיפות אותה, שרות לה ומסוככות עליה כחומה. לאחר המקלחת הכלה מתלבשת ויושבת במעגל, כשהבנות שסביבה מתופפות על ה"טובילה" בקצב הולך וגובר בחלל החדר מפוזר עשן "העוד קמארי" וה"עושק", ושתי בנות בעלות שיער ארוך מקיימות את טקס ה"נכאן" - טקס פריעת שיער הבנות מנופפות בשיער בתנועות קצביות מצד לצד, השיער מתנופף, ובתוספת קצב התופים האנרגיה של הבנות מגיעה לרמת שיא.

ואם עד כה טרם התעייפתם - קדימה - תהלכה!

הכלה יוצאת מביתה לכיוון המקווה, כשהיא משליכה מאחוריה חיטה וביצה שמסמלים את פרידתה מהבית. בשובה מהמקווה היא מובלת בתהלכה ענקית - "הרחלה" ("ליל האלרחלה") שבה כולם לקחו חלק, גברים ונשים כאחד. תהלכה ססגונית זאת - תחילתה ביציאה מהמקווה, וסופה בבית החתן.

בראש התהלכה הולכים שושביני החתן וחברים נוספים, והם מובילים את התהלכה בשירים משמחת תורה. מאחוריהם הנשים המובילות את הכלה, כשהיא מכוסה ברעלה, וגם הן שרות וצוהלות. בדרך לבית המיועד - בית החתן, היו עומדות נשים בפתחי ביתם וממתנות לתהלכה, וכל

אחת בזמנה הייתה מרעיפה על הכלה דברי מתיקה. כשהגיעו לבית החתן, הוא היה עולה על גג הבית, כשבידו כד חרס מלא במים, והיה משליך אותו מהגג בסמוך לחבורה - זכר לחורבן בית המקדש, והכלה עוברת על המים. הרב פריגיא זוארץ נתן טעם נוסף למנהג - סימן להצלחה, כמו שהיה נהוג לשמוח את המלכים על המעיין, שתימשך מלכותם. לאחר מכן הכלה משליכה בכניסה לבית ביצה וחיסה. בלילה הזה הכלה ישנה בבית החתן, והחתן? ישן אצל חברים.

היום שכולם ייחלו לו הגיע...

יום החתונה...

בבית הכלה עורכים תצוגה של הנדוניה, פורשים את הדברים על שולחנות, ספסלים וחבלי כביסה, ומכינים רשימה מפורטת של הדברים את הרשימה בציון שווים של הדברים מצרפים לכתובה. אחר כך מסדרים הכול בסבאת, וילדים היו נושאים אותם על ראשיהם לבית החתן, כשהכלה אחריהם, ופניה מכוסות.

טקס החופה - "הדכול": יש לציין שלא הייתה נהוגה "חופה" כמו בימינו עם אפיריון, נהגו פשוט לקשט את החדר שבו נערכו הקידושין באדאדאית' צבעוניים, פרחים ותאורה מתאימה. טקס החופה כלל שבע ברכות, כשהחתן והכלה עטופים בטלית חדשה שקנה אבי הכלה לחתן. בסיום שבע הברכות החתן שובר את הכוס שממנה שתו ועליה קידשו, כאשר היא כמעט מלאה יין. בקהילת מסלתינה נהוג שהחתן לוקח את הכוס לאחר שהוא והכלה שתו ממנה, מוזג את יינה בכוס ריקה שהרב מחזיק, הרב שופך חזרה לכוס החתן, וחוזר חלילה עשר פעמים, כשהקהל מלהיב את הצדדים, ותוך כדי הפעולה נשפך היין, והשמחה רבה...

משתה, שמחה וריקודים! מזל טוב!

עוד אירוע מתקיים בערב שבת שלאחר החופה, שבימינו נקרא "שבת חתן", ובלזב נקרא "שבת ואברהם זקן" על שם הקריאה המיוחדת בתורה. מתפללים תפילת ערבית בבית החתן ומברכים שבע ברכות, כשהחתן והכלה עומדים כמו ביום החופה עטופים בטלית. בתפילת שחרית מוציאים לכבוד החתן ספר תורה נוסף, אחרי שמעלים כמה מקורבים לכבוד החתן. בכבודו ובעצמו עולה לתורה וקורא בפרשת חיי שרה שבעה פסוקים. החתן קורא פסוק, והחזן קורא את פירוש אונקלוס, וכשהחתן מסיים ויורד מהדוכן שרים לו: "לך לשלום למקומך, ירצה הא-לוקים את מעשיך, ברוך אתה בבוךך וברוך אתה בצאתך".

אז לכל המתחתנים, שיהיה בשעה טובה, בשמחה גדולה, בנין עדי עד!

מזל טוב, מזל טוב, מזל טוב!!!!

כשהוא נפטר הייתי בן 22, ולי הוא נראה בסדר גמור. בעיניי הוא לא נראה איש מסכן, להפך, ראיתי אותו כאדם אסרטיבי ובעל יכולת ביטוי. הוא נהג לשבת בקפה עטרה כל יום. שם היה קורא שם את עיתון הארץ (בהיחבא, כמובן, כי כבר אז הוא היה עיתון שלא היה מקובל כל כך בסביבה שלו), והעריך מאוד את הרצל וזנבלום עורך עיתון ידיעות אחרונות. הוא היה איש חזק מבחינה גופנית ומבחינה נפשית. לא יכולת לומר שהוא עבר משבר קשה, אבל אבא שלי אומר שהוא היה ממש שבר כלי, אז מעניין מה הוא היה לפני כן, בוודאי היה אדם בעל שיעור קומה ויכולת עמידה גדולה מאוד.

האם גילית דברים על עצמך במהלך כתיבת הספר?

זהו ספר הראשון שהוצאתי לאור, ומפתיע לראות עד כמה בתהליך הכתיבה אתה נכנס ל"הארד קור" של עצמך. אתה נובר בפנים, וכשאתה כותב על יחסים בין אנשים אתה כותב מתוך דברים של עצמך, ממה שאתה מכיר ויודע. אפשר לומר שבכל דמות קיים חלק של הסופר עצמו. היום אני יכול לומר שבכל אחת מדמויות משתקפת גם הדמות שלי.

האם אתה מרוצה מהספר?

במבט לאחור אני מאוד מרוצה. אני מניח שלא כל מי שכותב ספר הוא שבע רצון, אבל השתדלתי לדייק בפרטים בניסוח בתיאור המצבים, בעובדות. על כל פרט קטן הייתי מחפש חומר שיגבה את האמת שלי. אני חושב שיש בו הרבה דברים שדרכם אפשר להכיר את התקופה בטרופולי, ואפשר ללמוד מה היה בטרופולי באותה תקופה.

רוב חבריי הם אשכנזים, וכשהם היו מספרים על מה שהוריהם חוו, תמיד הייתה לי תחושה שאנו באנו ממדבר ציה, והם באו מאירופה הנאורה. בסופו של דבר, לאחר שכתבתי את הספר, כפות המאזניים התאזנו אצלי. אני כותב שבפסח אנחנו שמים זרוע של כבש - וכאן שמים כנף תרנגולת. כאן אוכלים קרפיון - ואנחנו אוכלים לוקוס. מעבר למשמעות הכלכלית יש לזה משמעות תרבותית ומעמדית. יש אנשים שהגיעו מלוב ממקומות שנחשבו ליוקרתיים מאוד. יש אנשים שהגיעו מלוב כבעלי אמצעים והשכלה והרחיבו דעת, קראו עיתונים מאיטליה והיו חברים במפלגה הפשיסטית.

ידמה לבן הדוד שלה, שיכול היה להביע אהבה, ובעלה חשב שהוא עושה למענה כמיטב יכולתו. היה לו רצון עז להכניס חום ואהבה ליחסים ביניהם, אבל הוא לא יכול היה לתת לה את האהבה שהיא רצתה לקבל. היא הייתה צריכה אהבה בצורה שונה מזו שהוא העניק לה.

הם חיו בתוך חמולה, שם היא ראתה את היחסים בינו לבין אמו, והיא ראתה שאמו העדיפה אותו על פני אחיותיו. הנקמה שלה הייתה בזה שהיא חיקתה את התנהגות חמותה והתייחסה לבנה הבכור כמו שאמו התייחסה אליו. היא לא לקחה בחשבון שאמו הייתה אלמנה, ולא היה לה בעל להתחשב בו. בסופו של דבר שניהם רצו לזכות באהבת הבן כדי שזו תגרום דווקא לקרבה ביניהם.

מאיגרא רמא לבירא עמיקתא - גיבור הסיפור מסיים את חייו ברמה כלכלית נמוכה מאוד מזו שהיה רגיל אליה בכל שנות חייו. זה עניין שקשור לסיפור של משפחתך?

אכן כן. כשסבי הגיע לארץ בשנת 1932 הוא בנה בתל-אביב בניין בן תשע דירות. כשהבניין היה מוכן, הוא השכיר את הדירות, ולפני שהוא חזר לטרופולי הוא מינה אדם לניהול הנכס שבדיעבד עשק אותו. עניין נוסף היה שחוק הגנת הדייר גרם לכך שבעלי הבתים ניזוקו מאוד. במלחמת העולם השנייה הייתה תקופה שבעלי הבתים עשקו את הדיירים וגבו שכר דירה גבוה מאוד לאחר העלייה ההמונית מגרמניה ומאירופה. על כן נחקק חוק הגנת הדייר שבא להגן על הדיירים. אבל בתקופה שבה כולם עשו את הכסף שלי, אני חושב שבה כולם עשו את הכסף חזרה בשנות החמישים, הוא אפילו לא יכול היה להוציא את הדיירים מהבניין שלו, ואף לא להעלות שכר דירה. כנראה שעם השנים הוא נאלץ לפנות את הדיירים ולקנות את הדירה שלו מחדש בסכום אגדי של 5000 לירות.

הוא בא לכאן ועמד בפני שוקת שבורה. מסוחר גדול בטרופולי הוא נאלץ לעבוד כפקיד בבנק לצד בנות צעירות מאוד. בשנות החמישים בארץ היה יחס מזלזל מאוד כלפי העולים מלוב, והיו שהתייחסו בבוז: "מאיפה הגעת?", למרות שמבחינת האינטלקט, התרבות ואפילו מהבחינה הקולנירית הם היו עשירים מאוד. בספר סיפרתי שסבא הלך לשוק לקנות דג לשבת, ואצלו דג זה לוקוס, אבל הוא מצא רק קרפיון, כי זה מה שיהודי אירופה אכלו. סבא שלי לא התאושש מבחינה כלכלית עד מותו. הוא היה לשבר כלי.

רומן טריפוליטאי

שאלו הדדי מספר איך זה לכתוב רומן

ספר הביכורים "רומן טריפוליטאי" מאת הסופר שאלו הדדי יצא לאור. הסיפור סוחף החל מהפרק הראשון, והתיאורים המדויקים שבספר מחיים ומעניקים לקורא חוויה מרגשת, טבולה בריחות ובטעמים מוזרים. הסיפור ברומן מתרחש בטרפולי שבלוב ופורס את חייהם האינטימיים ביותר של גיבוריו לידיה ושלמה אברבנאל. הסופר שאלו הדדי מפליא בתיאורים חיים של אירועים ואפיזודות שונות, המשרטטים באופן יוצא מן הכלל את חייהם היומיומיים של האנשים והקהילה היהודית בלוב. על רקע הסיפור, הדמויות ועל חווית הכתיבה ישבנו שאלו ואני לשוחח בבוקר שטוף שמש בבית הקפה השכונתי שעל יד בית.

מאת: מתי גילעד

אותו בתפקידו. במשך כ-150 שנה נמשכה שושלת אנשי חינוך בטרפולי מן המשפחה, ובני המשפחה שימשו כאבות בית דין. כך נמשך הדבר עד שהגיעו לארץ לראשונה בשנת 1932.

סבי, שאלו הדדי, הגיע ארצה מספר פעמים בשנות השלושים. הוא ראה שהציונות פורשת כנפיים וחשב שזה הזמן הנכון להתיישב בארץ. הוא קנה מגרש ברחוב הרב קוק ובנה שם בית משותף בן תשע דירות. בשנת 1935, כשהבניין היה מוכן, הוא הביא את כל המשפחה להתגורר בארץ.

האירועים בספר נכתבו בהשראת הסיפורים שסיפר לו אביו, ואפשר להבחין במאפיינים בולטים מאוד של החברה היהודית בלוב בתוך הספר. אחד מהם היה עניין ההעדפה של הבן הבכור במשפחה.

"העדפת הבן הבכור על אמו בספר הוא עניין שדי מאפיין את הקהילה הלובית. אני חושב שזוהי התנהגות נפוצה ומקובלת אצל קהילות דתיות מסורתיות יותר, שם הבנים מועדפים כי זה מה שכתוב בתורה. במשפחות אלו הבן הבכור מקבל את החינוך הטוב, והוא מעביר את זה לשאר האחים. באופן טבעי, לבן הבכור זה מאוד תורם לביטחון העצמי ולאישיות שלו, אבל יתר האחים חיים עם תחושת קיפוח במשך כל החיים. מה שהפתיע אותי היה, שאחרי שהספר יצא, היו תגובות גם של קוראים שאינם מבני העדה שהתייחסו לנושא זה כהתנהגות מוכרת במשפחות רבות."

בתקציר הספר מסופר על נקמתה של הגיבורה בסיפור בבעלה. על איזו נקמה מדובר?

הגיבורה בסיפור רצתה שבעלה יראה אותה במרכז, אבל בעולמו של בעלה אמו הייתה המרכז. הגיבורה רצתה שבעלה

פעמים בשנות השלושים. הוא ראה שהציונות פורשת כנפיים וחשב שזה הזמן הנכון להתיישב בארץ. הוא קנה מגרש ברחוב הרב קוק ובנה שם בית משותף בן תשע דירות. בשנת 1935, כשהבניין היה מוכן, הוא הביא את כל המשפחה להתגורר בארץ.

השהות בתל-אביב לא נמשכה זמן רב. באותה התקופה בריטניה הטילה חרם על איטליה בגלל ניסיונה לכבוש את אתיופיה, ואזרחי איטליה בכל העולם נחשבו כמשתפי פעולה עם האויב. בעקבות כך לא יכול היה סבי להמשיך בפעולות מסחר שלו עם איטליה. לאחר שהות של שלוש שנים בישראל הוא סגר את המשרד שלו בכיכר המושבות בתל-אביב, חזר לטרופולי והמשיך את עסקיו משם. הוא חזר לישראל בשנת 1949 עם העלייה הגדולה יחד עם כל המשפחה שלו.

כשהיו הוריי בשנות העשרים שלהם, הם עלו כמעפילים לא חוקיים בשנת 1947. אבי עזב את טריפולי בחטף אפילו בלי להודיע להורים. סבתי לא הסכימה שבתה תעזוב את טריפולי עם בחור בלי חתונה, למרות שהחתן היה ממשפחה ידועה מאוד, והבחורה ידעה שאינה נופלת ברשתו של נוכל שיעזוב אותה. הם נישאו בחתונה דתית חפוזה בבית הורי הכלה טרם עלייתם ארצה, מבלי שהורי החתן ישתתפו באירוע. אך אל דאגה, בגלל שהחתונה הראשונה שלהם לא נחגגה כאירוע חשוב, הם התחתנו עוד מספר פעמים באירועים חגיגיים יותר כפיצוי.

מה הביא אותך לכתוב ספר?

במשך חמש שנים רצופות ביליתי עם אבי במשך ארבע שעות שבועיות קבועות שבהם הוא העביר לי ידיעות וסיפר סיפורים על המשפחה הקרובה בפרט ועל חיי היהודים בטרפולי בכלל. כדי להרחיב את ידיעותי פניתי לספרות המקצועית

וראיתי שאין די ידע נפוץ. במהלך השנים שבהם נפגשתי עם אבי לא כתבתי כלום, אבל התערובת שהתקבלה הולידה יצירה חדשה, יצירה המספרת על ההתרחשויות בקרב יהודי לוב, שהיה לי חשוב מאוד להפיצה.

המשפחה של אבא הגיעה מצפת ללוב בשנת 1740, כאשר אחד מבני המשפחה נתן אדאדי נשלח כשד"ר מישראל לקהילות שונות בעולם. נתן הדדי הגיע ללוב והכיר את ר' חי מסעוד רקח, רבה הראשי של טריפולי ונשא את בתו לאישה. לאחר שנישא נשאר בטרפולי, וכשנפטר ר' חי מסעוד רקח, הוא החליף

ויטוריו יאיר פלח ראש השנה בדרך זה דבר שווה ערך

האזינו השמים והביטו עלינו מאל-על
השם מלמעלה משקיף ורואה את העם שהוא גאל
במה אשמו ובמה חטאו האם קיומם זמני, ובכלל
חבר יקר, שמע לי, עדיף שלא תחקור וגם לא תשאל

בבקשה אלי שמור עליהם ועל כל עדתם
נצור את נשמתם, בינתם ודעתם
את כל בני ישראל בכל רחבי העולם
כי הם זקוקים להגנתך יותר מכולם

אנא ממך עשה עמם אות לטובה
בבקשה אל תדון אותם לכף חובה
שמור עליהם מצרות ומפני אסון אקולוגי
שמור גם על נשמת כל חי ויצור ביולוגי

כמה טוב שמדי פעם יש את ראש השנה
עולם כמנהגו נוהג שום דבר לא השתנה
חג מסורתי ומשפחתי שקיבלנו במתנה
שנה שלמה ציפינו לזה והיינו בהמתנה

יש לי בשבילכם הודעה חשובה
אם באמת ובתמים תחזרו בתשובה
המשיח ייקח אתכם טרמפ על חמורים
ובגן עדן עוד תזכו למקומות שמורים

לפי דעתי זה אחלה עסק, אחלה צ'ופר
ברקיע השביעי תתקבלו בתרועה ובקול שופר
רק תשתדלו להיות טובים לכל אדם
ואל תשכחו שכולנו בסך הכול בשר ודם

אם תזרעו ארבה לא תקצרו סופה
לאורך כל השנה מתחילתה ועד סופה
שנה טובה וחג שמח
לכל בעל חי וצומח

שלכם בכל עת,
המושך בזה העת
ויטוריו יאיר פלח

זוכר אני את כומס

ניסים רובין

זוכר את כומס
ממעוף האווירון
את הכנסייה עם הפעמון
מפעל החלאפה' והסבון
את הכלים מהרזה, חרקה וכאנון
ואת ראש הקהילה לינו מימון

זוכר את כומס
את חנות המספרה
שני בחורים נהלו אותה
האחד מנגן על עוד
כשאני הקטן אליו צמוד
והשני משחזר תערים לגילוח זקנים

זוכר את כומס
את בית הכנסת "צלאת' נחום"
התפללתי שם עם תחנון
אל ארך אפיים רחום וחנון
מתגעגע לאמן וקידש האחרון
אנא ה' שמור על קדושתה
מן ההמון

זוכר את כומס
את מורי ורבי
ר' פריג'א זוארץ ז"ל
אשר למדני את המשל והנמשל
את שיריו אשרי לכולם
ואזכיריהו בעולם

זוכר אני היטב
את רבי פריג'א הצנוע והעניו
שהיה חזן, מורה ושוחט
משורה, סופר ושופט
במותו היה בן שש ושמונים
אחד ממנהיגי העדה הדגולים

מה אגיד ומה אספר יידידי
עברתי שנות גבורות בחיי
ואלה זיכרונות נעוריי
חלפו להם מהר מידי
תפילה אשא לבורא עולם
שמור על אשתי בני ובנותיי

ועל עם ישראל חי...

זוכר את כומס
עיירה ותיקה ויפה עם ים ושמים כחולים
עם רחוב ראשי עם מסגד ומשטרה
תושביה יהודים, נוצרים ומוסלמים.
הערבים מגיעים אל השווקים עם עגלות
וחמורים עמוסות סלי ירקות ותפוזים

זוכר את כומס
צמודה ללפטיס מניה
עם אמפיתאטרון
דומה לקיסריה
עיר חרבה בלי גוף ונשמה
שמחציתה נבלע בתוך ימה

זוכר את כומס
שנקראה גם בשם "לקקאטא"
תושביה באים ממלטה
אליה באים גם
מזליטן ומצראתה
ואיטלקים עם ג'קטה וגרוואטה

זוכר את כומס
בזמן החגים
כולם רצים
לחנויות ושוקים
קונים מצרכי מזון ובגדים
לשמחת הילדים

אשנב לעבר סיפורים שסיפרה לי אמי

עמליה אבינוטם

המצעים שלי. אבל זה לא עזר לי, כי אבא
הבין מיד את התעלול.

כשהחלה מלחמת העולם השנייה,
נאלצנו לעבור לתוניס, מכיוון שאבי היה
בעל אזרחות תוניסאית. בתוניסיה גרנו
במבנה בית ספר המשפחות נכנסו לחדרי
הכיתות לימוד שכמובן, לא נועדו למגורים.
לא היה לנו מטבח ולא חדרי שירותים
ואמבטיה, ובוודאי שגם פרטיות לא הייתה.
גרנו שם בתקופת המלחמה בלי אפשרות
להתפרנס. אבל אנחנו הילדים נהיינו
מהמעבר. בצהריים יצאנו לרחבת בית
הספר ושיחקנו עם כל הילדים חטוטה,
חבל, חמש אבנים ועוד. היו לי חברות, ולא
הרגשתי את הקושי שחוו ההורים.

יום אחד אבא הביא תרנגול צעיר שנועד
לשחיטה כשיגדל. התרנגול היה צבעוני
ובעל נוצות אדומות, והוא ממש נדבק
אליי. הוא הלך אחריי לכל מקום בדיוק
כמו כלב. התרנגול אפילו ישב לידי בזמן
האוכל ואכל מן הצלחת שלי. עד עכשיו
אני שומעת את נקישות מקורו כאשר
אכל קוסקוס. אהבתי את התרנגול מאוד
ושמרתיו עליו כל התקופה בתוניס.

כשהגיעה הבשורה שאפשר לחזור ללב, ארזנו
בשמחה את החפצים המועטים שהיו לנו
והתארגנו לחזור הביתה בכל רגע שיוודעו
כי אפשר. תוך שאנחנו ממתנינים בדריכות
לבשורה, אבא אמר שהוא לוקח את התרנגול
לשחיטה. אני הזדעזעתי, צרחתי ובכיתי.
התחננתי לפניו שלא ישחט את התרנגול שלי,
ולבסוף שאבא נעתר לבקשתי, והתרנגול נשאר חי וקיים
בתוניס, כי אסור היה לקחת אותו אתנו
לטרפולי. לביתנו בלבד הגענו עם תוספת
של אח קטן שנוול בתוניס - פנחס.

כשחזרנו הביתה ראינו מחזה קשה מאוד.
הבית שלנו היה הרוס לחלוטין, ואת
החנות מצאנו ריקה לגמרי. החוויה הקשה
חרתה בלבנו חוסר אמון כלפי הערבים
עד היום. בילדותי חשבתי שהערבים הם
חברים ושכנים טובים, עד שהתהפכו
והפכו לאויבים.

מחצלת, ואמא הייתה מכבדת אותן
במיני טעמים ובפיצוחים. אני הסתובבתי
סביב לבושה בשמלת שבת שנתפרה
באופן מיוחד אצל התופרת מבד שאמא
בחרה ובסגנון שאמא ביקשה. היום אני
יודעת שאת הכישרון והאהבה לבישול
שלי קבלתי מאמי, זיכרונה לברכה, וכמו
אמי - גם אני התברכתי בכישרון תפירה
ועיצוב. אני אוהבת לתפור ולעצב בגדים
לפי טעמי האישי, ובמשך שנים תפרתי
שמלות לבנותיי.

אני זוכרת את החיים בלבד שהיו נעימים
מאוד. היו לנו שכנים ערבים נחמדים
שאתם היו לנו יחסי שכנות טובים,
והם היו ממש כמו משפחה. אבל
כשהייתי בת שש החלה תקופה קשה
של פחד וחרדה. הערבים פגעו ביהודים
- בגופם וברכושם. הבתים שלנו לא היו
מוגנים, ולא היו לנו מקלטים. כשהיו
מהומות, היינו מסתתרים מתחת לרהיטים
או מאחוריהם.

באחד הלילות החשוכים הביט אבא
דרך החלון, כהרגלו, כדי להיות מוכן אם,
חלילה, יקרה משהו. והנה הוא קורא
בקול: "מה אתם רוצים? לכו מפה...
אמרת, לכו מפה!" "א-אזבולון" ענתה לו
השכנה, "אל תדאג, אין שם אף אחד, זו
רק ערימת של זבל" כולנו סבלנו מחרדות.
האירועים הטראומטיים השפיעו עלי כל
כך, עד שהתחלתי להרטיב לבילות. אבא
היה כועס על כך, הוא לא הבין שזה
לא בשליטתי. בלילות שאכלתי אבטיח
לקינוח, אבא נהג להשאיר אותי ערה
עוד זמן רק, ולא הרשה לי ללכת לישון
מוקדם, כי חשש שארטיב את השינה
תוך כדי שינה. הוא משך את זמן השינה
עוד כמה שעות, ורק אז הרשה שאכנס
לישון במיטה. אבל גם אז הרטבתי את
המיטה. כדי שאבא לא יכעס עלי הייתי
מגלגלת את אחותי, שישנה לצדי, על

אבא שלי, זבולון מזוז, היה בעל חנות
גדולה של מוצרי מזון, חומרי ניקיון,
פיצוחים ותבלינים. החנות שלו הייתה
פינתית, ובסמוך לה היו גם מאפייה, בית
קפה וכנסייה איטלקית. בכל יום בצהרים
אמא הייתה שולחת אותי לחנות, כשבידי
סיר קטן ובתוכו טבחה שהייתה מכינה
למען אבא. עשיתי זאת בשמחה ואהבה.
היו ימים בהם אמא הייתה מבקשת ממני
לשאול את רשותו של אבי ללכת להתארח
אצל אחת הדודות, האחיות של אמא,
שהיו הגרות באזזה. אז הייתי רצה עם הסיר
בשמחה כשכולי

תפילה שיסכים. אם הייתי מתמהמהת לשוב הביתה, אמא
הייתה מבינה שאבא אינו מסכים, אבל
אם שבתי צוהלת תוך דקות, היה נמתח
על פניה של אמי חיוך מאושר, והיא הייתה
לוקחת את כל הילדים - ג'ינה, חאלו, ציון,
מוסו ואני - לבלות אחר צהריים משותף
עם אחותה וילדיה.

בשבתות הדודות שלי היו מגיעות אלינו
לביקור. אני זוכרת את הדודות בקה,
מנטינה וסורה לבושות חולצה חגיגית
עליה פרמלה (חולצה מעוטרת כדורים
מוזהבים), עליהן זדאד צבעוני, ומעל הכול
זדאד לבן שנקשר בצד ימין. ראשיתן
היו מכוסים בזדאד הלבן, וידיהן אוחזות
בקצותיו.

הן היו מתיישבות במרכז הבית על

מהמוזיאון באהבה

משה (זיגי) זיגדון

הצדעה
למתנדבים

כל מי שמגיע לביקור בבית המורשת מתפעל מחוויית הביקור במקום. רבים מבחינים בעבודה הרבה שמושקעת במקום ומתלהבים מהמוצגים, האביזרים, הצילומים, וכמעט תמיד נשאלת השאלה מי עושה את כל זאת? וכמה עובדים יש לכם? והתשובה שלנו היא, שכל העבודה שנעשית כאן היא עבודה התנדבותית של בני העדה המתייצבים לתורניות במקום. חלקם עוסקים בהדרכות, חלקם במיון מסמכים וקטלוגים, יש שמכינים משלוחי דואר, יש השומרים על קשר טלפוני עם בני העדה, ויש העוסקים בטיפול ובסיוע לזכאים ניצולי שואה במילוי מסמכים ובהפניה לגורמים המתאימים.

היום אני רוצה להציג מתנדב חדש שזה מקרוב בא.

אבי חכמון

אבי נולד בטריפולי ועלה ארצה בשנת 1949. כיום הוא גר בתל-אביב, נשוי, אב לשלושה ילדים, סב לשבעה נכדים. אבי הוא גמלאי של אל-על ועוסק להנאתו בטיפול וסיוע לנכדים. הוא ביקר בבית המורשת והחליט להתנדב ולסייע. אם גם אתם מוכנים לתרום קצת מזמנכם החופשי ולסייע בתפקודו של הבית, אנחנו נשמח עם כל אחת ואחד.

מרכז מורשת יהדות לוב קיים שלושה ערבים לציון חמישים שנה לחיסול גלות לוב במרכז סוזן דלל בתל-אביב. ערב ראשון היה ערב של פיוטי העדה עם הצדעה לאחד הפייטנים המוערכים שלנו, והכוונה היא לקלימו דוס יקירנו. הערב השני היה ערב שירה לובית, שהרעידה את קהל הנוכחים במקום, ובעיקר את הבוגרים שביניהם. רצף האירועים במרכז סוזן דלל נחתם בערב האיטלקי, שבו הושמעו שירים איטלקיים שרבים מבני הקהילה גדלו אתם ומזמזמים אותם עד היום. אירועים אלה מהווים גם הזדמנות למפגש חברים ממקומות שונים בארץ, וכל מי שנכח באחד או יותר מהמופעים הללו, מספר על חוויה נעימה והתרפקות על ברכי העבר.

ערב חשוב נוסף לציון חמישים שנה לחיסול גלות לוב נערך בבית התפוצות בתל-אביב. הערב כלל הרצאה של ידידנו עמוס גואטה מרומא. את הערב פתחה סיון רהב מאיר, בת משפחתו של עמוס, בהרצאה משלה. קהל רב מילא את האולם הגדוש, והמרצים זכו למחיאיות כפיים נמרצות.

ברכת אַמֵּל טַוֵּל אֲנִי

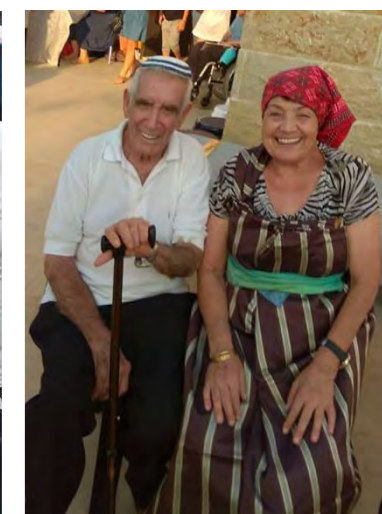
לשמעון דורון, יו"ר הארגון העולמי של יהודים יוצאי לוב
לרגל הולדת הנכד הבכור
לליליאנה סרור להולדת הנכד
להרצל דבוש להולדת הנכד
לגלסטינה דבוש בהגיע הנכד למצוות

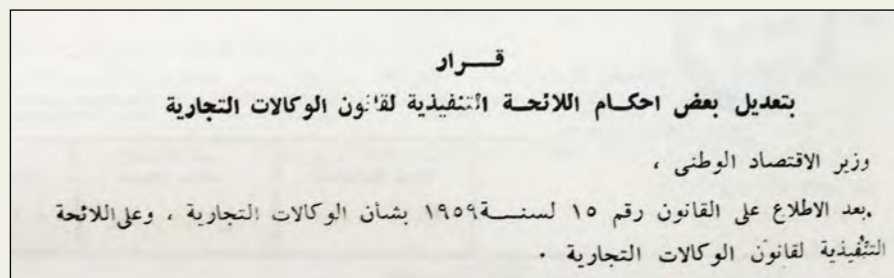

משפחת פרנקו הגיעה לביקור מארצות הברית. דוד פרנקו ידע כי אביו, יצחק פרנקו, נולד בטורקיה בשנת 1911 ועבר לרודוס. הוא נשלח מיוון אל בנגאזי והיה מנהל בית הספר העברי בבנגאזי עד שנת 1942 אז הוא עבר לקונגו הבלגית. במהלך הסיור במוזיאון בהזדרכתה של עורכת לבלוב מתי גילעד, נערך דוד בפיך ברכיים. תמונתו של אביו התנוססה במוזיאון יחד עם תלמידי בית הספר. הביקור המרגש של דוד עורר סקרנות רבה בקרב המשפחה, ואחיו יוסי שגר בצפון הארץ הגיע כמה ימים אחריו למוזיאון כדי לצפות בתמונתו של האב.

לילה לבן שהתקיים בבית המורשת בחסות עיריית אור-יהודה הוא יזמה חגיגת חדשה, שלאור הצלחתה הגדולה נראה שתתפוס מקום של קבע על לוחות השנים הבאות. מרכז המורשת לבש חג לכבוד הלילה הלבן שמעולם לא היה קודם. אלפי אנשים מכל הארץ צבאו את פתח מרכז המורשת כדי לספוג אווירה בטעם בצלילים ובחוויית מעולם הלובי. מוזיאון יהדות לוב שנפתח לכולם, דוכני אוכל וממתקים, שתייה ומלבושים מסורתיים - העניקו לבאים חוויה מעולם אחר במסגרת הערב נחנכה במרכז המורשת באור-יהודה תערוכת צילומים מלוב של דניאל מיומן. לילה לבן עמרו מה סאר - לילה בלתי נשכח.

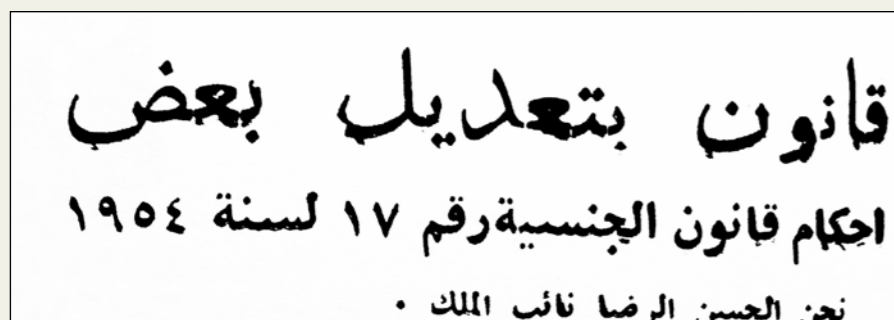

Ordinanza del Ministro dell'Economia Nazionale, Ahmed Un Suf del 5.8.1962, che mise in azione la legge che proibì ad Ebrei la fondazione e la registrazione di agenzie commerciali

Il 17/6 Lillo Arbib a cui si associò Kino Raccah, spedì una lettera raccomandata al Primo Ministro Hussein Mazegh, riferendo alla situazione creata dal pogrom antiebraico, trucidazione di anime inermi, distruzione di Sinagoghe (Bet El e Dar Essrussi) saccheggi di proprietà ebraiche comunitarie e private, chiese di "fare il necessario per far tornare la tranquillità nel paese e nel frattempo di permettere agli Ebrei

Arbib and the end of the Libyan Jewish Community, del 16/6/ 2011.

Il Primo Ministro mandò tre ufficiali superiori della polizia a casa di Lillo Arbib per ricevere maggiori dettagli. Gli ufficiali assicuravano che gli Ebrei concentrati nei campi godevano di trattamento particolare ed erano protetti dalla polizia. Per quanto riguardava l'evacuazione promisero di emettere decisione dopo la riunione del Consiglio dei Ministri.

Ordinanza Reale del 16.7.1963, che proibì la cittadinanza ad Ebrei. Firmata dal Principe Ereditario Hassan al Rida, e Muhaidin Al Fikeini Presidente del Consiglio e Ministro degli Esteri

che lo desideravano di partire dal paese per un periodo determinato fino a quando si tranquillizzeranno gli animi ed il popolo avrà ben compreso che la popolazione degli Ebrei di Libia è stata e sarà anche nel futuro improntata ad una completa lealtà verso lo stato e con piena collaborazione e pacifica convivenza coi concittadini Arabi in ogni epoca".

E così fu. La decisione fu positiva.

Dal 20 giugno in poi fu permessa l'uscita dalla Libia di tutti gli Ebrei che lo richiesero. L'ufficio emigrazione agì affinché ogni Ebreo che lo desiderava ricevesse travel document e visto di uscita.

Ad ogni Ebreo fu permessa

l'esportazione di valuta, di sole 20 sterline libiche pari a 33,500 lire Italiane.

Prima di abbandonare la Libia il 19 giugno, Lillo Arbib inviò un telegramma al Re Idris nella sua residenza di Dar Essalam, facendogli gli auguri a nome della collettività ebraica per la festività del Maulid (natale del profeta Mohammed) e chiese:

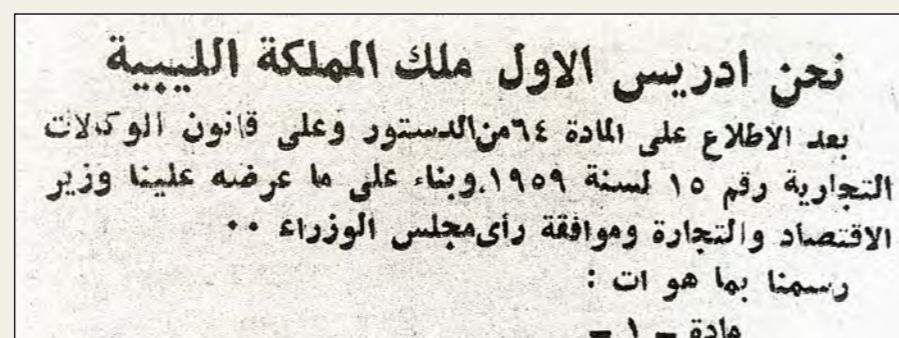
"sufficienti garanzie per le nostre vite, per le vite dei nostri figli dato che questa comunità, fortemente sinistrata, si trova in grave pericolo dopo i disordini della scorsa settimana".

L'esodo dalla Libia e l'arrivo Roma

Il 28 giugno, Lillo Arbib e famiglia e la famiglia Raccah abbandonarono la Libia con volo della società K.L.M (Kingdom Libyan Airlines).

Arrivati a Roma venne subito formato un comitato d'emergenza costituito da Lillo Arbib, Raffaello Fellah e Vittorio Halfon. Detto comitato, assunse il compito di collegamenti col Rabbino Capo Toaff (il quale di prima persona fu di immenso aiuto), ed enti ebraici come American Joint Distribution Committee, United Hias Service, Unione delle Comunità Ebraiche Italiane Presidenziata dal Dott. Sergio Piperno Beer.

Oltre al comitato ad hoc fu formata anche una Deputazione di maggoirenti delle comunità di Tripoli e Bengasi i cui membri furono: Lillo Arbib, Hai Glam e

La legge delle Agenzie Commerciali no. 15 del 1959, che proibì ad Ebrei la fondazione e registrazione di agenzie commerciali, firmata dal Re Idris I Re del Regno di Libia

Yusef Giuli. Lo scopo del comitato era intraprendere possibili rapporti con l'Ambasciatore della Libia a Roma.

"It is likely that Arbib's letter saved the remaining Jews of Libya"

Arrivati a Roma, Lillo Arbib prese subito contatto con l'A.J.D.C.

Il 16/7/1967 all'Hotel Parco dei Principi, Lillo Arbib presentò relazione al Consiglio Internazionale dell'American Joint sull'accaduto in Libia e sulla situazione della collettività.

Tutti le istituzione Ebraiche non risparmiarono sforzi per agevolare lo sradicamento improvviso della millenaria Comunità Ebraica libica.

Nel mese di luglio 1967 il presidente del Senato libico Mohammed Ottman Es-Sed (già primo ministro), in visita a Roma, chiese di incontrare Lillo Arbib privatamente in strada.

Questo incontro avvenne in via Nazionale. Durante quella passeggiata durata quasi tre ore, il presidente del Senato libico, svelò a Lillo Arbib la verità sui programmi del governo della Libia riguardanti la collettività ebraica: "con l'aiuto dei consulenti nazisti intendeva il governo libico sterminare tutti gli Ebrei di Libia nello stesso modo con cui sterminarono le due famiglie Raccah e Luzon".

Inseguito, la rivoluzione del Colonnello Gheddafi il 7/2/1970 mise sotto custodia tutti i beni degli Ebrei ed il 12/5/1970 detta decisione divenne ordinamento legislativo.

Il 21/7/1970 fu decretata la legge che restituiva al popolo tutti i beni degli Ebrei già messi sotto custodia. In base a detta legge il Consiglio dei Ministri doveva costituire una commissione per fissare indennizzi a tutti gli Ebrei i cui beni vennero trasferiti al popolo, pagabili entro 15 anni con obbligazioni del tesoro.

Qui termina la storia della Comunità Ebraica in Libia.

Conclusioni

Il pogrom anti ebraico avvenuto dal 5 giugno 1967 in poi, era programmato per lo sterminio della comunità Ebraica libica, e non aveva nessun nesso o rapporto con la guerra dei sei giorni fra i Paesi Arabi ed Israele

Grazie a leadership interna alla comunità (da ricordare che tutti i membri del comitato erano liberi professionisti, commercianti od imprenditori e tutti volontari) messasi in pericolo in prima persona, comprese le loro famiglie e grazie agli aiuti di istituzione ebraiche internazionali, che hanno risposto immediatamente allo S.O.S di Lillo Arbib, la maggior

L'iniziativa presa da Lillo Arbib durante il periodo dall'inizio degli'anni 60 fino all'esodo nel giugno del 1967, e' stata un'iniziativa sui generis, senza precedenti, anche in altri paesi arabi.

parte della comunità fu salva.

Il ponte aereo per Roma, l'assistenza di tutte le enti ebraiche ed anche non ebraiche, che hanno assistito la nostra collettività all'arrivo a Roma, sono il risultato delle iniziative prese dai nostri, su citati leader.

Sono convinto che prendersi responsabilità comunitarie in un Paese Arabo non democratico, dove l'Ebreo era senza alcun diritto civile, e far sì che questa collettività esca immune, non sia lo stesso come agire in regimi democratici, autonominandosi presidenti e capi di un ex comunità, i cui membri sono grazie a Dio persone libere e cittadini a pieni diritti civili ed umani.

L'iniziativa presa da Lillo Arbib durante il periodo dall'inizio degli'anni 60 fino all'esodo nel giugno del 1967, e' stata un'iniziativa sui generis, senza precedenti, anche in altri paesi arabi.

I nostri antenati nel 1705 e nel 1795, quando la Comunità Ebraica di Tripoli era di alcune centinaia, fisso' due giornate speciali di Purim per eventi di salvezza avvenuti. Credo che la salvezza di piu' di sei mila Ebrei nel giugno del 1967 vada anch'essa ed a maggior ragione festeggiata adeguatamente.

Tutti coloro che negli anni trascorsi dal nostro esodo dalla Libia ad oggi hanno pseudalmente rappresentato la nostra ex comunità in varie trattative "con chissia" Arabi libici l'ha fatto da persona privata ed a nome personale, senza nessun pro o risultato positivo per la nostra collettività Ebraica di Libia.

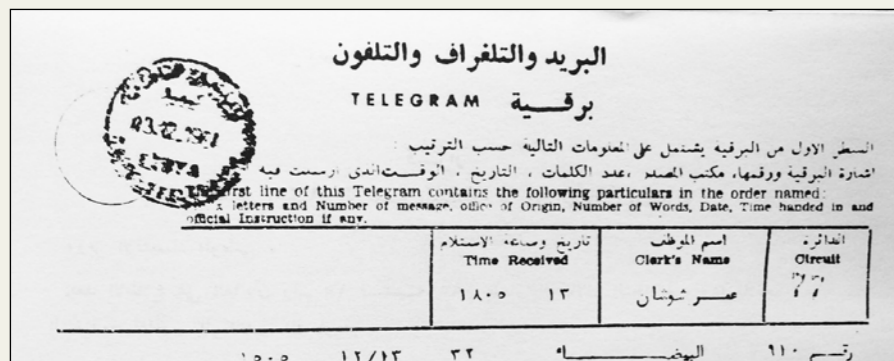
Io personalmente non sono disposto a perdonare nessun trucidatore di miei correligionari di Libia, la cui trucidazione venne voluta e programmata dal Governo Libico,

durante il regno del Re Idris, sotto l'istruzione di ex nazisti fuggiti al carcere i quali trovarono rifugio prima in Egitto e poi in Libia.

Non sono anche disposto a perdonare il sequestro di tutti i beni comunitari e personali, risparmi di intere famiglie durante generazioni e secoli, famiglie che solo per la loro colpevolezza di essere Ebrei si trovarono da un giorno all'altro nella più assoluta povertà.

Dal giugno del 1967 ad oggi nessun leader arabo libico non ha chiesto perdono o scusa alla collettività ebraica libica per le atrocità subite da parte del Regime del Re Idris e da quello del Colonnello Gheddafi.

Finquando cio' non avverrà esplicitamente, fin quando tutti i beni comunitari e personali degli Ebrei di Libia non verranno resi ai loro legittimi proprietari, non perdonerò nessun arabo libico, qualsiasi bandiera lui alza!

Telegramma del Primo Ministro Ottoman Es-Sed in data 3.12.1961, in cui informa I Sig. Glam, Arbib, Meghnagi, Pagani e Nahum che la loro petizione e' ancora in esame ed e' fiducioso che le richieste a nome della collettività Ebraica verranno benevolmente accolte.

riuscì a fuggirne.

In uno degli attachi della stampa alla collettività ebraica vi fu' anche un'accusa di tentato assassinio del dott. Zind.

(Reports on the foreign scene, published by the American Jewish Committee-Institute of Human Relations, February 1962 no.2, Libya).

Il 30 giugno 1964 venne pubblicato il risultato del censimento che dichiarava l'esistenza di 6,330 Ebrei in Libia. 6030 a Tripoli e 300 a bengasi.

Esponenti della Comunità Ebraica di Tripoli fra cui Lillo Arbib ed altri anonimi, in quanto aventi paura delle ripercussioni in Libia, nei loro viaggi in Italia chiesero aiuto al AJDC. American Jewish Distribution Committee, alla rappresentanza europea, aiutati dal Presidente dell'Unione delle Comunità Ebraiche Italiane il Dott. Sergio Piperno Beer.

Secondo fonti egiziane erano pronti nella base del Wheelus Field 126 soldati israeliani delle forze speciali, per agire in caso la collettività ebraica in Libia si trovasse in difficoltà.

Dall' Archivio
A.J.D.C.Ginevra:-

1. lettere di Leonard Seidenmann a Charles Jordan, 1/8/1964, 1/9/1964,
2. the Jews in Libya in 1961,
3. article appearing in the Jewish Telegraphic Agency Bulletin:

American Jewish Committee appeals to United Nations against Libya, measures in operation against Jews living in Libya.

4. 23/10/1963 to foreign affairs department from Paris office, Re: situation of Jews in Libya.

5. To A.J.D.C. New York from Herbert Katzki 15/11/1961.

6. 11/10/1957.

7. 10/11/1961.

8. Marzo 1957.

Tutte le suddette lettere sono riportate dall'archivio dell'American Joint a Ginevra)

Il commissario Arabo della Comunità Ebraica, aveva dei collaboratori nel servizio segreto che conoscevano la lingua ebraica. Durante le preghiere nelle sinagoghe, vi era sempre presente un poliziotto in civile che vegliava cosicché non tarsgridessimo le leggi del boicottaggio. Vennero anche effettuate limitazioni nelle funzioni religiose come il kaddish "al Israel" all'entrata del cimitero, al beer shlomo. Fummo obbligati a cambiare in "al Yeshurun". Nella preghiera di arvit, leggendo il mizmor 121 del Tehillim dovettemo cambiare da "Shomer Israel" in "Shomer Yeshurun".

L'inizio della fine: maggio - giugno 1967

E così arrivammo al giugno del 1967.

Gia' un mese prima dello scoppio del pogrom anti ebraico la stampa libica, Ar-Raid, At-tIliya, Al-Hakika, Tarabulus El Garb, Barka El Giadida, fece di tutto per riscaldare l'atmosfera anti ebraica con articoli

antisemitie slogans di ispirazione nazista.

Fu anche pubblicato un opuscolo "gli Ebrei nel Corano" riportante citazioni da "Mein Kampf" di Hitler.

Nei vari centri della Libia il governo permise l'apertura di uffici dell'organizzazione per la liberazione della Palestina.

Il Consiglio dei Ministri autorizzò le manifestazioni della settimana dal 5 giugno al 12 giugno per la propaganda in favore della "causa della Palestina".

Ogni cittadino fu' obbligato, passando per le strade a porre offerta per l'esercito di liberazione della Palestina.

La raccolta fu aperta con offerta personale del Re Idris di 10,000 sterline libiche (la paga d'un impiegato era di circa 50 sterline libiche al mese).

Il Consiglio dei Ministri, nell'ultima settimana di maggio dichiarò che la Libia si considerava in stato di guerra difensiva contro le bande sionistiche (così veniva definito lo Stato d'Israele), mettendo tutte le sue risorse a disposizione della causa della liberazione della Palestina.

Il 2 giugno, venerdì, i vari oratori nelle Moschee arringarono la popolazione con incitazioni di "Jihad" contro la Comunità Ebraica, usurpatrice della patria araba, citando sure del corano ed alcuni passi del Hadit.

I sermoni vennero trasmessi a radio Tripoli.

Il 5 giugno alle 10 del mattino la "settimana della palestina" si trasformò in pogrom anti ebraico, caccia all'Ebreo ovunque, saccheggi di proprietà ebraiche private e comunitarie, folle ubriache da fanatismo, fomentate da notizie false sull'occupazione di Tel Aviv e Haifa, si scagliò provocando distruzione, stragi ed assassinii.

17 Ebrei inermi ed innocenti colpevoli solo della loro identità ebraica, (due famiglie complete, Luzon e Raccah,

Vito Mimun, macellaio, e Mruma Mimun, assistente dell'ospizio della comunità) furono trucidati, prima con colpi di pistola alla testa, poi i loro corpi furono gettati in pozzo di calce viva (testimonianza di medico Italiano dell'ospedale di Tripoli).

Gli sforzi per la salvezza

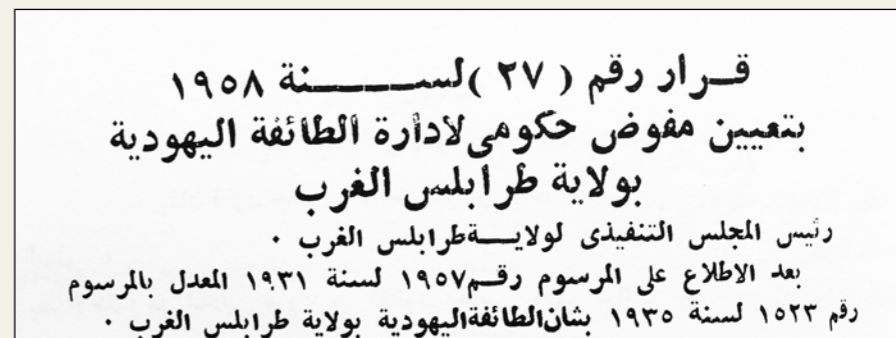
La commissione dei cinque (Lillo Arbib, Hai Glam, Pinhas Naim, Angelo Nahum e Clemente Habib) inviò il 5 giugno telegrammi diretti al Re Idris, al Primo Ministro Hussein Mazegh ed al Ministro degli Interni, esprimendo la solidarietà della collettività ebraica per i tentativi dell'autorità a rimettere ordine nel paese.

L'8 giugno Lillo Arbib inviò un messaggio a mano al Mufti della Libia, Sheikh Abdurrahman El Gahud, rivolgendosi ai suoi sentimenti religiosi e chiedendo il suo intervento per riportare la sicurezza alla collettività ebraica, proponendo un incontro di riappacificazione tipo quello avvenuto nel 1948.

Il messaggio al Mufti rimase senza risposta, però già venerdì 9 giugno i sermoni nelle moschee vennero attenuati.

Dal 5 del mese tutti gli Ebrei erano chiusi in casa, con impedimento

"fare il necessario per far tornare la tranquillità nel paese e nel frattempo di permettere agli Ebrei che lo desideravano di partire dal paese per un periodo determinato fino a quando si tranquillizzeranno gli animi ed il popolo avrà ben compreso che la popolazione degli Ebrei di Libia e' stata e sara' anche nel futuro improntata ad una completa lealtà verso lo stato e con piena collaborazione e pacifica convivenza coi concittadini Arabi in ogni epoca".

Legge no. 27 dell'anno 1958, del 31.12.1958 con la quale Ahmed Un Suf, Presidente dell'Assemblea Governativa della Tripolitania, nominava un Commissario Speciale per l'Amministrazione della Comunità Ebraica, annullando l'autonomia della comunità esistente ad allora. (La Libia era allora un Regno Unito federale con governi indipendenti per la Tripolitania e per la Cirenaica)

di uscire od effettuare acquisti di alimentari.

Ogni Ebreo che si metteva a contatto telefonico con Lillo Arbib per informazioni o per appoggio morale, anche i membri del comitato, la sua linea telefonica veniva staccata.

Nell'impedimento di contattare

a noi ci ammazzano e te rimani con gambe accavallate e fumi le sigarette viceroy? Subito ti metti in azione perche il tuo compito e' di salvaguardare i nostri diritti!!!

con i membri del comitato Lillo Arbib agì di persona di fronte alle autorità libiche. Nei giorni di 11, 12, 13, giugno prese contatto telefonico con il commissario arabo della comunità Mohammed El Koni chiedendoli di visitare gli Ebrei internati nei campi di concentramento a Gurgi.

Mancando generi alimentari Lillo Arbib inviò il suo autista, Giuseppe Badalucco, al quartiere Giorgimpopoli dove vi era un negozio di un Ebreo americano che, riforniva polli congelati alla base americana di Wheelus Field. Riforniva anche polli casher. Lillo Arbib inviò con Badalucco oltre alla lista d'acquisti anche un messaggio di S.O.S. all'American Joint.

Secondo fonti egiziane erano pronti nella base del Wheelus Field 126 soldati israeliani delle forze speciali, per agire in caso la collettività ebraica in Libia si trovasse in difficoltà.

(Muhammad Hasanin Haikal, La Guerra dei Trent'anni. L'Esplosione-1967, il Cairo, Centro al-Ahram per la traduzione e la pubblicazione, prima edizione,

1990, pag. 303.)

Una settimana dopo, tornando a rinnovare i rifornimenti il Badalucco ricevette come risposta che il A.J.D.C. si era già messo in azione e che Lillo Arbib era atteso il 15/6/67 a Roma (l'incontro si tenne a luglio, come sotto).

Nell'impossibilità di contattare con

i membri del comitato Lillo Arbib si fece appoggiare dal vicino del piano superiore, il sig. Kino Raccah che s'immedesimo immediatamente. Egli prese il telefono ed urlò al commissario El Koni dicendo:

a noi ci ammazzano e te rimani con gambe accavallate e fumi le sigarette viceroy? Subito ti metti in azione perche il tuo compito e' di salvaguardare i nostri diritti!!!

Il 16/6/67 Lillo Arbib telegrafò al nuovo Ministro degli Interni; facendoli gli auguri per la nomina si dichiarò fiducioso che sotto la sua guida la nostra comunità sarebbe tornata alla vita normale e tranquilla in breve tempo.

لائحة تنفيذية
بشان قانون حظر تملك غير الليبيين للعقارات

Ordinanza giudiziaria del Ministro della Giustizia del 4.2.1962, in base alla legge del 24.5.1960 che ordino' ai notai di verificare la cittadinanza dei contraenti, la quale proibì transazioni di beni immobili a chi non aveva acquisito la cittadinanza Libica. Tale cittadinanza non venne mai data ad Ebrei in Libia

"And the Jews of Libya", "Al-Hayat" Newspaper, 9 March 1995

il Capitano R.G. Young ed il Maggiore Greatorex.

L'accordo finale ed accettato da ambi le parti fu quanto segue:

- a. ognuno dei presenti rappresentanti Ebrei avrebbe aderito ad uno dei vari partiti politici libici, appoggiando le ambizioni libiche di indipendenza.
- b. la Comunita' Ebraica si sarebbe opposta all'accordo Bevin-Sforza

Cito uno storico arabo libico Salem Muhammod, che il 16/6/2011 nel suo articolo "Lillo Arbib and the End of the Libyan Jewish Community, scrisse:" from 1952 and throughout the 1960' s the few Remaining Jews felt increasingly uncomfortable in Libya".

(che prevedeva mandato Italiano sulla Libia di dieci anni) ed avrebbe appoggiato l'indipendenza della Libia (la Comunita' Ebraica, rappresentata dal Dottor Maurizio Forti Presidente e Rag Lillo Arbib, consigliere, davanti alla commissione quadripartita dell'O.N.U., nella seduta del 23/3/1948, dichiaro' il suo appoggio alla richiesta d'indipendenza della Libia, chiedendo la difesa dei diritti degli Ebrei come minoranza e come comunita').

c. i rappresentanti Ebrei avrebbero appoggiato la costituzioni di associazione artigiana arabe, tessuti,

orafe e commercio che verranno a sostituire gli Ebrei che emigreranno per Israele.

d. l'amministrazione britannica avrebbe permesso l'emigrazione verso Israele, l'apertura di un ufficio di aliya ufficiale, con il benessere e consenso della Comunita' Araba.

e. gli Ebrei che vorranno saranno cittadini a pieni diritti nello stato libico che verra' istituito e la Comunita' Ebraica con tutte le sue istituzioni continuera' ad esistere sotto lo stato libico.

La Comunita' Ebraica ed i suoi rappresentanti mantennero pienamente tutte le obbligazione intraprese.

Purtroppo non fu cosi dalla parte araba.

La comunita' Ebraica nella Libia indipendente

Cito uno storico arabo libico Salem Muhammod, che il 16/6/2011 nel suo articolo "Lillo Arbib and the End of the Libyan Jewish Community, scrisse:" from 1952 and throughout the 1960' s the few

Remaining Jews felt increasingly uncomfortable in Libya".

La Libia dichiaro' l'indipendenza 24 dicembre 1951, sotto l'auspicio del O.N.U ed il suo commissario Adrian Pelt (il cui compito era di aiutare la Libia a costituirsi come stato indipendente e costituzionale) che assicuro' la salvaguardia dei diritti delle minoranze ed in special modo degli'Ebrei. (Adrian Pelt - Libyan Independence and the United Nations: A Case of Planned Decolonization, 1970).

"During the drafting of the constitution, the Jewish Community Council of Tripolitania, aided by the American Jewish Committee, submitted to un detailed Recommendations for safeguarding of human rights and the cultural autonomy of minorities in Libya".

(Reports on the foreign scene, published by the American Jewish Committee-Institute of Human Relations February 1962 no.2, Libya).

La costituzione della Libia nell' articolo 8 defino' cittadini libici tutti coloro che nacquero da genitori libici che abbia avuto la sua residenza in Libia per un periodo minimo di dieci anni, e che non possedevano cittadinanza straniera.

L'art. 11 della costituzione libica dichiarava:" i cittadini libici sono uguali davanti alla legge. Loro godono di eguali diritti civili e politici, hanno gli stessi diritti ed obblighi, senza distinzione di religione, credo, razza, lingua, condizione economica, consanguineita' ed opinioni politiche e sociali".

Nel marzo 1953 la Libia entro' ad essere membra della Lega Araba.

Gli uffici della Aliya vennero chiusi.

Il rappresentante dell'Agenzia Ebraica fu' espulso, l'emigrazione diretta per Israele venne' proibita.

Dall'inizio del 1954 agli Ebrei fu' permesso un documento di viaggio temporario e fu negato il passaporto.

Nel 1953 venne chiuso il Circolo Maccabi.

Nel 1954 venne annullata la funzione del Tribunale Rabbinico.

Il 30/3/1957 la legge no. 62 costitui' il boicottaggio contro Israele

Il 31/12/1958 venne annullata la Comunita' Ebraica ed al suo posto venne nominato un commissario arabo, capo dell'ufficio spionaggio anti ebraico, Ammar Sasi Attia.

Nel aprile 1960 venne ordinata la chiusura della scuola Alliance Israelite.

Il 24/5/1960 il Ministro della Giustizia proibì con ordinanza esecutiva il trasferimento delle proprieta' di beni immobili a non libici.

Il 21.marzo 1961 venne legiferata la legge no.6 che mise sotto custodia e tutela governativa su beni del nemico, tutti i beni di coloro che abitavano in Israele o di chi avente parenti in Israele. Gia' dal 1959 tutti gli Ebrei vennero obbligati a presentare dichiarazione giurata di tutti i propri parenti emigrati in Israele e la spiegazione della parentela.

Tentativi della collettivita' Ebraica di lottare contro la precipitazione della situazione

Nel marzo 1961 in vista del peggiorare dello statuto degli Ebrei in Libia, fu' formato un comitato di cinque membri (Lillo Arbib, Hai Glam, Angelo Nahum, Isacco Meghnagi e Professor George Pagani) per il salvaguardare dei diritti della Comunita' Ebraica.

Il 5 giugno 1962 un' ordinanza del Ministro dell'Economia Nazionale stabili' che si poteva registrare come agente o ditta commerciale solo chi poteva esibire certificato di cittadinanza libica.

La cittadinanza libica fu negata a tutti gli Ebrei libici.

In data 1/6/1961 il suddetto

comitato presento' a nome della collettivita' ebraica, una petizione al Primo Ministro Mohammed Ottman Ees-Sed, richiedendo:

1. cittadinanza libica a tutti coloro che non erano cittadini stranieri
2. ripristino dello status quo ante dell'autonomia della Comunita' Ebraica
3. amministrazione autonoma delle varie istituzioni compreso il Tribunale Rabbinico
4. autorizzazione di portare Rabbino Capo dall'estero.

Il 10 giugno 1962 il comitato fu'

"Gli Ebrei nel Corano" rivista distribuita in Libia prima del pogrom del giugno 1967

invitato ad El Beida dal Primo Ministro.

Il 2.8.1962 il Consiglio dei Ministri decise:" il Consiglio dei Ministri ha esaminato la posizione giuridica dei membri della collettivita' ebraica che non possiedono alcuna cittadinanza straniera e che devono essere considerati libici in base alla costituzione".

L'arrivo dei consiglieri ex nazisti e campagne pubbliche anti Ebraiche

Nonostante le varie promesse e dichiarazioni, la situazione della collettivita' ebraica peggiorava.

Vennero negati qualsiasi diritti civili agli Ebrei. Anche chi riceveva il travel document non poteva viaggiare senza lasciare in Libia membri della famiglia come ostaggi.

Legge no. 57 del 9.5.1970 della Repubblica Araba Libica, che mise sotto sequestro I beni di 600 Ebrei

Nel 1963 inizio' una campagna di stampa anti ebraica sul giornale At-Talia e sul settimanale Er-Raid accusando gli Ebrei di complotti con istituzioni sionistiche internazionali.

Lillo Arbib e Zachi Meghnagi risposero all'attacco cercando di contestare le accuse.

Una delle accuse era che gli Ebrei libici succhiavano il sangue dell'economia libica e che la sterlina libica si trovava piu nelle strade di Tel Aviv che non in Libia.

Nel 1960 arrivarono in Libia, attraverso l'Egitto alcuni ex alti esponenti nazisti" esperti nel trattare gli Ebrei", come consulenti del governo.

Nel 1960 arrivarono in Libia, attraverso l'Egitto alcuni ex alti esponenti nazisti "esperti nel trattare gli Ebrei", come consulenti del governo.

Fra loro Dott. Hans Eisele, il noto medico del campo di concentramento di Buchenwald, Dott. Heinrich Willerman specialista in affari ebraici, Hans Adler affiliato al Congresso Islamico de Il Cairo e Bernard Bender, affiliato al Ministero Egiziano della propaganda. Era presente in Libia come Professore all'Universita' anche il nazista dott. Ludwig Zind, che fu' condannato al carcere in Germania Ovest nel 1958, ma

Colgo l'occasione anche per porgere ringraziamenti:

al Dott. Daniele Mimun per il compito svolto fino ad oggi nel miglior modo possibile;

alla Redattrice di Germogli, Signora Mattie Gilad;

e dulcis in fundo al Presidente dell'Organizzazione Mondiale degli Ebrei di Libia, Sig. Shimon Doron, ed al Sig. Meir Cahlan, Presidente dell'Assemblea Generale e veterano della nostra comunita' in Israele, per la fiducia a me data come redattore della parte italiana della rivista 'I Germogli'.

Auguro a tutti Shana Tova, Ktiva Vehatima Tova!

Yoram Arbib

Ricorda i tempi antichi

"Ricorda i tempi antichi, cerca di comprendere gli anni dei secoli trascorsi, interroga tuo padre e ti raccontera', i tuoi anziani e te lo diranno"

(Deuteronomio, Cap. 32, v. 7).

La Sacra Bibbia ci insegna che bisogna imparare dalla storia e dagli antenati. Questa e' la base di ogni cultura, e in particolare della nostra cultura ebraica.

Nell'accettare il compito del redattore della parte italiana di 'Germogli', mi sono messo come scopo di presentare al pubblico dei nostri lettori fatti storici preminenti della nostra collettivita' in Libia, cercando il piu' possibile di mettere in luce i fatti come sono veramente accaduti e ricordare le personalita' della nostra collettivita' che hanno partecipato agli eventi.

Negli ultimi mesi la nostra collettivita' ha festeggiato la liberazione dal giogo libico. Nel leggere varie pubblicazioni sull'argomento mi sono reso conto che non tutti sanno che i figli non vengono dalla gicogna.

C'e' un proverbio arabo che dice "Sallam l'argial li saffruk"!

Grazie a Dio siamo usciti dalla Libia. Vi e' stato un ponte aereo da Tripoli a Roma. A Roma ci hanno atteso rappresentanti dell'American Joint Distribution Committee, della Comunita' Ebraica di Roma e del

HIAS. Le autorita' italiane ci hanno ospitato.

Tutto cio' non e' grazie solo a loro bensì a rappresentanti della nostra comunita' di Tripoli che si sono attivati in vari modi per fare si' che tutto questo succedesse.

Nel mio articolo che segue ho intenzionalmente precisato i vari nomi, di personalita' ebraiche libiche che durante gli anni, volontariamente, senza nessun finanziamento o rimborso spese hanno lottato di persona ed in gruppo per la difesa della vita ed dei diritti degli Ebrei di Libia e grazie a queste personalita' dobbiamo la nostra salvezza e la possibilita' di festeggiare oggi cinquant'anni dalla nostra liberazione dal giogo libico. Ai nostri leader deve andare il riconoscimento storico ed il ringraziamento di tutti noi oggi in vita ed in liberta'.

Desidero ringraziare il sig. Vittorio Halfon di Milano nostro maggiorente ed appartenente al gruppo di uomini che ha sempre lavorato di cuore per il bene della nostra comunita'. Lo ringrazio anche personalmente per avermi rinfrescato i ricordi

La soluzione finale degli Ebrei della Libia programmata negli anni

Yoram Arbib

"Chi arriva nel porto di Tripoli in una bella mattinata di aprile, con la testa ancora piena di visioni e di fantasie orientali, e guarda la citta' dal mare, riceve una impressione bellissima e poetica. Ma l'incanto svanisce appena si scende dal piroscalo e si pone piede a terra." (Scuole Coloniali- A. Chillemi - A. Festa -insegnanti coloniali - Tripoli, gennaio 1923).

L'accordo di pace fra le comunita' araba ed ebraica dopo il pogrom del giugno 1948

In seguito al pogrom anti ebraico avvenuto in Libia nel giugno 1948 [(che grazie a DIO e grazie alla preparazione anticipata della Comunita' Ebraica della Tripolitania, presenziata dal Rag. Lillo Arbib, si capovolsi' in favore della Comunita' Ebraica, la quale riuscì a causare decine di morti alla comunita araba tumultante. Bisogna ricordare l'azione di difesa al quartiere ebraico comandata da Rina Ben Daud, ragazza giovane amputata di un braccio dal bombardamento aereo inglese del 1942, che respinse con una pistola gli aggressori Arabi dal quartier ebraico fino a via Leopardi angolo corso Sicilia. La preparazione della difesa ebraica sara' parate di un successivo articolo)], la situazione nel paese era confusa, la vita economica era completamente paralizzata. Gran parte delle famiglie ebraiche rimasero nel campo di Porta Benito e difesi nelle Sinagoghe del quartiere ebraico. Tutte le attivita' commerciali erano congelate. Le autorita' inglesi chiesero l'intervento

della Comunita' Ebraica per la riattivazione delle attivita' commerciali. Il governo militare inglese, B.M.A., propose una visita di riappacificazione del Mufti e del Cadi nel quartiere ebraico.

La gioventu' ebraica si oppose a questa visita ed i capi mussulmani furono accolti da folla gridante viva l'Italia ed aliya.

La situazione caotica, non voluta dai maggiorenti Arabi,

Ufficiali dell' Intelligence Service e del Public Information Office, organizzarono una commissione di pacificazione fra Arabi ed Ebrei a bordo della portaerei americana, tipo conclave lasciando a bordo tutti i partecipanti sino a conclusione positiva.

Il 25 giugno 1948 rappresentanti della Comunita' Ebraica (Rag. Lillo Arbib, presidente della comunita', il Rabbino Capo Shlomo Yelluz,

Conferenza di pace sulla nave "U.S.S. Kearsarge" 25.6.1948

Da destra: secondo Zachino Habib ex Presidente della comunita' Ebraica, terzo Raffaele Nemni, consigliere. Da sinistra: Rag. Lillo Arbib Presidente della Comunita Ebraica, di fronte a sinistra il Rabbino Capo Shlomo Yelluz

inquantoche' vedevano negativamente la paralisi della vita civile nel paese (la Comunita' Ebraica era parte cardinale della vita civile e commerciale del paese e la sua astensione ad ogni attivita', impediva il ritorno alla normalita'), si risolse con l'arrivo della nave portaerei americana U.S.S. Kearsarge, la cui presenza nel porto di Tripoli suggerì all'amministrazione britannica la possibile soluzione della situazione creatasi dopo il pogrom.

Zachino Habib ex presidente della comunita', Scialom Nahum vice presidente, Raffaele Nemni, consigliere) e della Comunita' Araba (il Mufti della Libia, Abulassaad El Alem, il presidente del tribunale, Sheih Abdurrazzag El Bishti, Ali Bey Caramanli Principe di Tripoli, Taher Bakir, consigliere del municipio di Tripoli, ed altri esponenti dei partiti politici), furono riuniti a bordo della Kearsarge in presenza dei rappresentanti dell'amministrazione britannica